

REDACȚIA
Deák Ferencz-u. Nr. 20.
ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
1 an 20 cor.
6 luni 10 cor.
3 luni 5 cor.
1 lună 2 cor.
Duminecă pe an 4 cor.
Anunțuri și strălățitate pe an
60 franci.
Nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.
INSERTARILE:
de un șir parvenit: până la 14
linii; a două oară 12 linii; a treia
oară 8 b. de fiecare publicare.
Adăpt abonamentele, cât și înmănușile
sunt a se plăti înainte în Arad.
Telefon pentru oraș și comitat
Scrieri nerăscuțite nu se primesc

ASTEPTARE.

Se împlinesc trei luni de zile de când chemată să se rostească asupra stării noastre tângim cu toții, a măturat așa zisa „liberală”: oamenii lui Tisza au în alegeri, și astfel voinicosul Tisza, fișpanul lui, a trebuit să se retragă cârmă.

Sunt însă greutăți mari în ce privește noul stăpânire. De trei luni de se frământă atât M. Sa, cât și partidele țesti, fără ca până azi să fi putut ajunge la înțelegere. Kossuth, Bánffy și tovarășii din Dietă cer putere și asupra armatei țesti; M. Sa nu vrea să lase însă mâna nimic din întreaga și marea putere are asupra oștirilor.

Vor mai trece astfel săptămâni de zile, se va putea alcătui noul minister. Până atunci, vrând, nevrând, tot Tisza țeste. Și încă mai ușor de cât până n'are să răspundă, ca mai înainte, de ce săvârșește, ori dacă face ceva în care se poate teme că va fi luat în Dietă — la întrebare, are prevederea se pune la adăpostul mantiei M. Sale. și cu afacerea ridicării la 15.000 cor. asiei lui Perczel: a arătat hârtiile din se vede că totul s'a făcut prin milo- nia M. Sale, și astfel nimeni nu l'a pu- de scurt. Tot așa cu decorațiile multe dicarea la nemeșie a atâtor prieteni de stei stăpâniri: se face cu știrea și sub-

scrierea M. Sale, pe Care partidele se fe- resc A-l amesteca în ceartă, chiar dacă de altfel e mare înverșunarea că Tisza săvâr- șește toate astea.

După sărbătorile noastre, a treia zi de Paști, ședințele Dietei se vor relua.

Va veni în discuție adresa ce parti 'ele maghiare vor să înainteze M. Sale.

Cu acest prilej deputații români națio- naliști își vor spune și ei cuvântul, arătând plângerile și dorințele poporului, după-cum și părerile ce au în privința ușurării stării grele sub care geme țara.

E un pătrar de veac, de când în Dieta din Budapesta n'a mai răsunat glas întru apărarea neamului românesc.

E deci de înțeles, că Românimea în- treagă abea așteaptă să vadă pașirea băr- batească a iubiților noștri deputați.

De altminteri noutatea în politică este articolul hazliu apărut în „Magyarország”: deputatul Bartha Miklós e de părere, că pen- tru a face totul după plac, Ungurii să se în- țovărească, cu Cehii și Polonii. Dacă ar ține împreună, n'ar mai fi putere care să le stee împotriva în monarhia austro-ungară. Ar putea atunci, de bună seamă, stoarce limba ungurească drept limba de comandă în ar- mata comună.

Așa, la prima citire, lucrul s'ar părea ușor. Cehii și Polonii poate ar dori să câș- tige Ungurii ceea-ce stăruie să li-se dee, ca astfel pe urmă să se deschidă drumul și

pentru dinșii. Vorba e că tocmai asta e greu- tatea: dacă li-s'ar da Ungurilor dreptul de limbă în armată, ar veni și Cehii și Polonii, să ceară același lucru. Cu cât bărbații poli- tici maghiari caută deci să sperie mai tare Viena cu tovarășia ceho-polonă, cu atât M. Sa se va gândi și resgândi până să facă vre-o schimbare oare-care. Căci pornită odată armata spre schimbări, cine ar putea pre- vedea unde se vor isprăvi lucrurile?

Regele Carol la Academia Română.

Vineri, 1/14 Aprilie, la ore 2 după amiază Regele Carol însoțit de Principele Carol, a mers la Academia Română, unde s'a ținut ședința sub înalta Sa președinție.

La sosire, Suveranul a fost întâmpinat de dl Ioan Kalinderu, președinte, și dl D. Sturdza, secretar general al Academiei, d-nii Spiru Haret și Olănescu, vice-președinți, și dl general Warthiadi, șeful Casei militare Regale.

Regele, intrând în sala de ședințe, fu salutat cu respect și iubire de către mem- brij Academiei și de numerosul public aflat de față.

Majestatea Sa, trecând la scaunul pre- sidential, a fost salutat, în numele Acade- miei, de dl Kalinderu cu următoarea cu- vântare:

Discursul dlui I. Kalinderu.

Sire,

Nenumărate și de multe feluri sunt dovezile de înalt și luminat sprijin, ce Majestatea Voastră a binevoit a da până acum Academiei Române

URĂ și DRAGOSTE.

TEATRU POPORAL IN 3 ACTE.

DE

TR. I. MAGIER.

(Urmare).

Lina: Ce spui, așa om se fie?...
Iorgu: Olodar, Lină dragă, e drac impe- care și-a pus de gând, să mănec norocu așa părinților mei, și a vrut să-ți mănec omenia, dar io-ți rupe eu cornițele!...
Lina: Lasă-l în plata lui D-zeu, să nu-ți și ție vr'o pacoste!...
Iorgu: De cătră mine fii pe pace Lină, sufar mânia tatel pentru dragostea ta, în- port eu lupta și cu o sută de diavoli, chiar iadului să fie.
Lina: Iorgule dragă, păzește-te bine, că mi tare frică pentru tine!...
Iorgu: Păzește-mi tu numai credința și oșteea, și-ți vedea, că lumea va fi a noastră! (inde de mână).
Lina: (piecându-i capul pe umăr, suspină). Iorgule!...
Iorgu: (desmerdând-o). După nor și fur- va veni și pentru noi senin! (Afară se cântând în grup):
Când trag brazda prin hotar
Imi mai uit de cel amar;
Și când colo prin alac
Aud glas de pitpălac,
Uit de greu și uit de muncă
Și imi vine dor de luncă.
Lina: (ascultând). Se aud lucrătorii venind.

Iorgu: Sunt clăcașii unchiului Filimon, vin dela coasă.

Lina: Mă duc Iorgule, că acuși ajung aici!...

Iorgu: Fii sănătoasă mândruță!... (O să- rută). Măne o să vin la voi!

Lina: Să vii în pace! (Iese în dreapta).

Scena 4.

Iorgu, Filip, muncitori cu coasele.

(Finindu-se cântecul intră toți. Filip în-ainte.)

Filip: Slavă domnului, că avusem vreme frumoasă!... (văzând pe Iorgu). Eacă nepotu Iorgu!...

Cățiva muncitori: Frumoasă... frumoasă!...

Filip: Cele bune, nepoate!...

Muncitori: Dec D-zeu bine!...

Iorgu: Mulțamesc D-Voastră!... Noa cu ajutorul lui D-zeu, fu vreme frumoasă de lucru!

Câteva glasuri: Bună.. bună vreme!...

Alte glasuri: (în același timp). Slavă domnului!...

Filip: (închinând cu un olut): Voe bună și sănătate Iorgule! (Bea, apoi îmbie pe Iorgu. Ceialalți muncitori trec și ei un olut prin mână).

Iorgu: Mulțamesc unchiule, că nu beau!...

Filip: De ce să nu bei!... Ești supărat, precum văd!...

Iorgu: Cam printre ele, unchiule!...

Filip: Am auzit, auzit întâmplarea, da nu te cătrăni nepoate, că iară o fi ea bine... Bea o țiră!...

Iorgu: Chiar mulțamesc!

Un muncitor: Bea, nu-ți face inimă rea!...

Altul: Vezi și pe noi ne doare multe, dar ne mai facem voe bună, să le uităm

A treilea: Ba că chiar multe ne doare!...

Altul: Ce-i la noi, nu-i în lume!...

Altul: Adevărat! Să ai zece brânci să lucrî, și nu poți birui globile!...

Primul: Tocmai așa! Gloabă pentru pădure, gloabă pentru păscătură, gloabă pentru șanturi, gloabă pentru gunoi, gloabă pentru cânepă, gloabă pentru doftoru de vite, gloabă pentru horn, gloabă pentru căne — și mai ce Doamne?! — gloabă pentru suflet, că-l ții în oase!... ah!... hai!...

A doilea: D'apoi, că noi nu suntem bun!

Glasuri: De ce noi?

Același glas: Că ne lăsăm oameni slabi. Că ne lăsăm să tragă și pielea de pe noi, ear căpeteniile cele în haine negre, fac ce le plac dumnialor.

Mat mulți: Așa!... așa-i! Da vom mai ve- dea noi!...

Primul glas: Primarul ar trebui să-și des- chidă mai bine ochii, că-l poartă ca pe mîța oarbă.

Alt glas: N'are vreme, că el are de lucru să oprească umbletu norilor.

Filip: Ian lăsați oameni dragii mei acumă vorbele aceste: închinați cu răchia aceea, că apoi acuși o să ajungem acasă la cină!... Ne- poate Iorgule, nu te las să nu bei o țiră!...

Iorgu: Mulțamesc! (închină). Să fii sănă- toși!... (bea puțin).

Filip: Mai inghite!...

Iorgu: Nu, unchiule mulțamesc! Să fii toți sănătoși.

Filip și alții: Sănătate și voe bună! (Ies. toți. Iorgu în stînga, muncitorii în dreapta).

Multe sunt ședințele la care a binevoit a ne face deosebita onoare de a asista, luând chiar parte activă la unele din ele, prin cuvântări călduroase și comunicări de neprețuit interes pentru istoria noastră națională.

Dar mai numeroase sunt îndemnul, cu care ne-ați cinstit fără încetare în modesta noastră muncă pentru dezvoltarea culturii române.

Pentru toate acestea îngăduiți-mi, înalte Protector, a depune la picioarele voastre, în numele tuturor membrilor Academiei, expresiunea adîncii noastre recunoștințe împreună cu încredințarea că pătruși de marele scop al Academiei, vom lucra cu toată rîvnă la aducerea lui la îndeplinire, corespunzând astfel așteptărilor ce M. V. a pus dela început în acest înalt așezământ.

Facem această făgăduință, pentru că știm că munca, ale cărei roade sunt cele mai dulci plăceri, este legea supremă a ființei omenești și principiul de viață dătător, care duce înainte oameni și națiuni.

Am avut bucuria și onoarea prezenței Principelui Moștenitor la ședința de deschidere a acestei sesiuni generale. Alteța Sa Regală, care e chemat a continua opera de proces național a M. Voastre, prin cuvintele cu care a primit omagiile noastre, ne-a dat încă odată mărturia viului interes ce poartă Academiei.

Majestatea Voastră, cunoscând că toate se dobîndesc prin deprindere, până și virtutea, a binevoit a aduce în mijlocul nostru pe A. S. R. Principele Carol, a cărui dezvoltare e urmărită cu dragoste plină de frumoase speranțe, de toată suflarea românească. Urăm celui mai scump odor al țării, să întrupeze toate însușirile Augustului său unchiu, și suntem adînc recunoscători M. Voastre pentru această nouă și puternică dovadă ce ne dă, că instituțiunea noastră va avea totdeauna binefăcătoarea atențiune a dinastiei.

Sire,

Se împlinesc în curînd 40 de ani de când țările unite v'au încredințat destinele lor. Insuficiența neasămănată cu care s'a făcut atunci legătura între M. V. și poporul român, și solemnă declarație, cu care ați primit însărcinarea atât de grea a cărmuirii lor, a fost o cheazăie pentru viitor. Vremea n'a desmințit, nici entuziasmul, nici încrederea din acele memorabile zile; din contră a adus tot nou temei pentru ele.

În acest restimp, România s'a ridicat neîncetat, și tot mai trainic, la starea de azi care umple de dreaptă mîndrie inimile tuturor Românilor. Această fericită transformare se datorește unei îndelungate și neobosite activități, despre care ne vorbește, cu glas tare, fiecare pîrtică a edificiului Statului nostru, fiecare pas pus înainte, ori cît de mic.

Pe lângă trebile politice, M. V. a înbrățit cu aceeași căldură și celelalte părți ale vieții naționale, ca dezvoltarea economică, în care la fie-ce progres făcut, e însemnată intervenirea luminilor și sprijinul M. V., ca înflorirea literaturii noastre, la care ați luat, Sire, o parte atât de mare, știind că a pătrunde limba unui popor înseamnă a-l pătrunde înimă.

Fericii domnitori cari știu să recunoască și să distingă înaltele inteligențe dintre supuși, cari ridică strălucirea Coroanei lor și deșteaptă o nobilă emulațiune, aducătoare de roade frumoase și de slavă, fericite sunt, Majestate, popoarele cari urmînd asemenea pilde dau prinosul lor, de admirațiune și de sprijin, literaților și bărbaților de știință, cari le duc la progres, la lumină.

Adînc măgălit, că în acest an îmi este dat mie să salut pe M. V. printre noi, Vă rog prea respectuos, Sire, a primi cu aceeași bunăvoință profundele urări ce facem cu toții, și din toată inima, ca Pronia să hărăzească M. Voastră, M. Sale prea grațioasele noastre Regine, AA. LL. Regale Principilor Moștenitori și Augustilor Lor Copii, mulți ani de viață fericită, spre binele scumpei noastre Patrii.

Superanul a răspuns:

„Urările cu care și de astă dată salutați venirea Mea printre Domniile-voastre și credincioasele mărturisiri ce Mi-le roștiți din partea Academiei, Mi sunt deosebit de scumpe. Cu aceeași căldură de inimă vă mulțumesc și vă reînnoiesc statornicul Meu interes pentru lucrările voastre.

„Mă bucur de câte ori am prilejul de a lua cuvîntul în acest locaș, unde am auzit atâtea conferențe atrăgătoare și disertațiuni iscusite cari au răspîndit luminii noi asupra trecutului nostru și îndrumări înțelepte pentru propășirea științei adunînd astfel un material de mare preț pentru lărgirea templului care adăpostește sufletul neamului românesc.

„La temelia acestui templu se află limba, această duioasă limbă românească, care Mi-a devenit îndoit de scumpă din ziua când am auzit-o resunînd pe buzele neuitatei Mele copil și de când, spre a Mea mîngăiere, urmașii Mei o găsesc în jurul Meu.

„Mănat de această simțire, am propus Academiei, acum 21 ani, întocmirea dicționarului *Etymologicum magnum Romaniae* avînd mai ales în vedere culegerea și păstrarea acestor cuvinte vechi cari, — deși obârșia lor este slăvonă, grecească sau turcească, — alcătuiesc originalitatea și bogăția limbii. Dorința Mea era ca Academia să scape aceste odoare amenințate a cădea în uitare, redîndu-le locul la care au drept și să pue o stăvilă la acest val de nepăsare pentru graiul bătrînesc, stîrpind tot odată

buruienile neologismului care înăbușe strămoșească. Limbile își au într'adevar lor proprie care se dezvoltă după niște statornice, însă înfrîurirea scriitorilor de știință și a academiilor asupra acestei dezvoltări de asemenea netăgăduită.

„De ce să ne ferim de aceste locuri vechi, cu obârșie așa de curată ca aceea turghiei și a letopiseteilor Țării, și care macar arhaisme nu sunt, de oare-ce le înțelegem în limba bisericii și a poporului? Mult mi s'a temut sunt aceste neologisme sterpe, cu înțeles pocite, care nu aduc nici o idee, ci isgonesc numai cuvinte curat românești a le înlocui cu altele străine cu înțeles identic, ca spre pildă: „avansare“, în loc de înaintare; „voiaj“ în loc de călătorie.

„Aceste parasite răuicioase sunt mi mărul lor crește pe zi ce merge și sfârșit fi schilodirea limbii. Strecurarea lor o dată în mare parte vieții politice, obiceiurilor sene și educațiunii copiilor în străinătate, înfrîuriri nu au fost totdeauna norocoase numai asupra limbii, ci și asupra moravurilor cari au pierdut poate mai mult decît au câștigat. Urmarea cea mai de plîns a acestor îndrumări este șanțul ce se sapă între claselor culte și neprihănită limbă a poporului. Despărțenia aceasta trebuie dar cu orice preț împinșă ca o primejdie pentru neamul românesc a cărui unitate se întemeiază pe și limba sa. Știu că Academia și un mîchiu de scriitori vrednici, luptă cu triotica osîrdie spre a alunga această toare cotropire, însă rîvnă și silințele nu vor fi de prisos spre a duce la bun această operă de înșănătoșare.

Iată pricina pentru care o grabnică la lumină a dicționarului este atât de dorită. Mi dau seamă de greutatea lucrării timpului ce cere, totuși cred că în acest timp de ani s'ar fi putut îndeplini în mare parte gramul alcătuit. Dacă mai zăbovim, stîrșirea schimonosirea limbii se vor întinde mult; ear îndreptarea va fi cu atît mai voioasă. Aștept dar cu nerăbdare ca *Etymologicum* să fie cît mai curînd pus în mînor, avîndu-se grija ca întocmirea lui să de întreagă, cu un număr de citațiuni bine însă limitat, spre a nu ne înomoli lucrări, tr'o prea mare întindere. Perfecțiunea mai puțină însemnată decît ființa lui.

„Sunt încredințat că d-voastre veți așina aceste mici îndrumări ce Mi-am așternut ca un semn al viului Meu interes a le vedea *Etymologicum* odată desăvîșit din stăruința Academiei și folosul generațiilor viitoare“.

Scena 5.

Sandu, Pralea.

Un glas: (în stînga). Auă-lio primarule!... Să mă calce roata pr'onorate, dacă mai pot merge de-aci, că mi rupt picioru...

Alt glas: Tac! Ia naiba și vină cum poți... că te las aici singur! (Întră Sandu, după el Pralea).

Pralea: (răzămîndu-se pe lancea de străjer, se vaetă) A-ia-ia-ia-ia!...

Sandu: Eu nu mă pricep mîi dobitocele, cum putuși tu ziua la lumină cădea de pe puntea netedă și curată ca banu și să te schilovești ca o gaită puscată!...

Pralea: (cu mîtră amară) Asta-î făcătura dle primar!...

Sandu: Făcătura la dracu să te iec în spate! Îmi pare, că iară ai dat tu astăzi prea mult la gâl... gâl... gâl (arătînd către gât).

Pralea: Da de unde pr'onorate!... Numai îi curată făcătura!... A-ia-ia-ia-ia! (Tărîndu-și piciorul, ambii ies în dreapta).

Scena 6.

Nanu Marina, baba Todora.

Marina: (cu o legătură pe cap; pe mînă cu o seceră) ... Uite, că-î târziu, pe când ajung cu iarba la vițel.

Baba Todora: (din dreapta) ... Bată-vă vina voastră găște, da unde puteți fi oare? ... (observînd pe Marina) ... Vecina ... vecina! ... Tu ești sărutu-te? ... No vezi mi-s'o isbîndit visu ... că umblam pe lângă vale cu moșumeu fie-ertat. Așa dragă, așa ... și-mi părea,

că eram tineri, și moșu și eu ... ca pe vremea aceea vecină!... O, ce vremuri, ce vremuri sărutute!...

Marina: Or fi fost bune vremuri, babă Todora!

Todora: Bune zău, bune zău, sufletu meu, sărutu-te ... da amu! ... amu dragă, cum mai și poate Dumnezeu ținea lumea? ... Pfu! (își scîlpă în sîn) ... vai de mine! ... N'ai auzit ce taparanie s'a întîmplat în sat, ... n'ai auzit sărutu-te?...

Marina: N'am auzit nimica, babă Todora!

Todora: Ana-io păcatele mele!... Vai de mine vecină, d'apo! n'ai auzit, că Jorgu primarul o fugit dela casă? ... Ha, n'ai auzit sărutu-te?!

Marina: Nu știu nimic!...

Todora: Oh, oh, oh, păcatele mele ... d'apo! încă cum, sărutu-te! ... n'ai auzit? ... pentru Lina lui Miron.

Marina: (surprinsă), Ce spu! d-ta babă Todora?...

Todora: Să nu cust o zi, sărutu-te, dacă nu-î așa, da așa-î vecină!... Lucru diavolesc!... Am spus eu vecină sărutu-te, d'a nu m'or luat în seamă.

Marina: Ai d'o mine!

Todora: Drusca mea-î fată, vecină!... Vezi sărutu-te. Lina lui Miron și mîsa Iosana umblă cu farmece și șoșoale și bagă oamenii în lucruri diavolești!... Așa-î sărutu-te!...

Marina: Oare să fie?!

Todora: Da când îți pun eu vecină!... O, da cum sărutute!... Se pricep să închege apa și să-î iec inima!... Așa, așa vecină!... Ptiu (scîlpă)

Da când pun ciortoiul*) la miezu-noptii! aduc dragă viu ori mort!...

Marina: Doamne apără!... (Își face cruce)

Todora: Dapu vecină, de osînda în auzita-î, ha auzita, sărutu-te? ... Doamne osînda! ... no ce zici vecină?!

Marina: Eu nu știu nimic. Da, ce tîmplat?...

Todora: Nu ști! ... auă-lio! ... vai de mine! ... dapu nu ști! ... Doamne nu nece ... dapu de rușinea, ce-au făcut'o ... sărutu-te?!

Marina: Au, au! ... Nimica nu știu!

Todora: Vai d'o mine ... să nu sărutu-te de rușinea ei! ... Dapu cu notarășului, cum să nu ști vecină dragă ... că știu nu numa satul, da doară și înști sărutu-te!...

Marina: (surprinsă) Să mă bată pînă la cele rele dacă știu ceva!...

Todora: Ana-io, tu să nu ști vecină! Dapu i-o ținut calea la fecioru notarăș Maica că mă înghite pămîntul pe rușinea adus și pe el cu farmece și șoșoale ... ziua mai mîndră, să-î mînce inima mea! Să nu mă țină pămîntul, dacă nu-î așa! ... așa sărutu-te ... O, săraca Drusca mea! ... aceea-î fată vecină! ... Da Lina cu farmece cești să mînce inima feciorilor?!

Marina: Babă Todora, îmi pare, că vine să cred!...

(Va urma).

*) După credința populară, strigoicele au ciortoiul (ol vechi fără elur) fac farmece să aducă cine vreau.

la sfârșitul cât și în timpul cu-
membrii Academiei și numărul
a arătat entuziasmul prin îndelungate

stătea. Sa a convorbit apoi cu d-nii
ciani și după plecarea Principelui
dat cuvântul dlui Dr. profesor Ma-
care a vorbit despre: Senilitate și
ele ridicând ședința bine-voi a fel-
conferențiar și a se întretine cu d-sa
cu celelalte persoane prezente până
4, când S'a reîntors la Palat.

**Alegerea de deputat în cercul
școlii.** În urma nimicirii mandat-
deputat al lui Dr. Nicolae Șerban,
nouă în cercul Arpașului se va
ziua de 8 Maiu nou. Candidatul
lui național român în ucel cerc este
Octavian Vasu, avocat în Fegăraș.
convinși că alegătorii, cari sunt a-
numai Români, de astă-dată se vor
cu toții pe lângă Dr. Octavian Vasu
scoate biruitor din luptă steagul na-

La Congregație.

ouă la 27 Aprilie fiecare membru
al congreției Aradului să-și
de datorință a veni la ședință,
la ordinea zilei chestii însem-

Volnicie fără seamăn.

Primim următoarele șire cu rugarea să
dicăm:

preziua alegerii de deputat, la 25
ie, solgăbirăul Vuculescu a mers în
Bârșă cu 10 soldați și un oficer,
a arestat la casa comună pe câți
ei îl vedea pe uliță, ținându-l arestați
târziu seara, când apoi a luat protocol
și i-a pedepsit — după cum se știe
câte 10 coroane pe alții cu 50, 100
coroane fără ca să le spună că pen-

il pedepsește.
Acum când sărăcia e la culme, se în-
pedepsele, pe cei fără avere i-a dus
în ajunul învierii D-lui, la închisoare
zile și așa familiile celor închiși sunt
de pâne pe sfintele sărbători, căci capul
ei e închis acum când ar putea câștiga
parale pe sărbători și va fi închis
ce trece timpul sămănatului ca astfel
viitor să fie tot în miserie, că vezi
ne, așa vrea ficiorul de popă Vuculescu,
escut cu prescuri, să peară Românul:
pentru alta, ci pentru-că Românul s'a
din amorțeală, și nu mai vrea să a-
în congreție și în dietă străini cari
cunosc, că nu vrea să-l cunoască nu
până ce fi cerșește votul.

Eată volniciile stăpânirei, nu numai că
sește fără cauză, ci aplică pedeapsa în
de batjocoră, chemând la închisoare pe
în ajunul sărbătorilor mari pe de o
pe de altă parte țintește la totala ni-
de distrugere, chemând pe bietul Român
chisoare atunci când ar fi în stare ași
a lui și familiei de ale mâncării, după

multă toame ce a răbdat în dealungul ier-
nei, ba-l închide pe vremea sămănatului ca și
în viitor să fie în miserie.

*Not însă nu-l vom lăsa pe frații nostri
pradă suferințelor, ci pe d'oparte prietini
nostri se vor îngriji să ajute familiile celor
loviți, pe de altă parte vom cerca să scoa-
tem din robie pe frații cari pătimeșc și să
fie lăsați afară până după seceriș, că nu-l
nici un bine pentru țară dacă pedepsele se
aplică așa fel, încât să pătimească nu nu-
mai cel pedepsit, ci și familia lui.*

*Ear frații: Avram Draga, Iacob Tucra,
Todor Floruș și Todor Faur, c-ți luați la
goană pentru dragostea lor de neam, să se
mângâie că fruntașii nostri se vor îngriji de
familiile lor... De altfel ctească țărâtimea
darea de seamă ce facem despre procesul
dela Timișoara și va vedea că fruntașii nos-
tri sufer și mai mult în lupta pentru apă-
rarea neamului!*

Amestecul Franciei în război.

— Pe mare. —

Flotele stau față în față. E apropiat
ceasul unei ciocniri. Rosdestvenski a stat
însă prea multă vreme prin porturi franceze;
drept aceea Japonezii sunt supărați foc pe
Francezii, cari ar fi nesocotit adecă neutralitatea.

— 21 Aprilie n.

Rosdestvenski în Camram.

Londra. Daily Mail capătă din Tokio ști-
rea: Guvernul francez a primit formula protes-
tare a Japoniei. Tot acestei foi i-se scrie din
Hongkong, că două vapoare, cari au trecut Du-
minecă pe lângă sinul Camram, nu a văzut acolo
vapoare japoneze.

Tokio. Se crede aici, că flota baltică și
acum e în sinul Camran.

Saigon. Flota baltică e și acum în sinul
Camran. Admiralul francez a luat toate dispo-
zițiile pentru a fi neutru.

Conjurație împotriva țarinei.

Petersburg. Aici s'a ajuns pe urmele unei
conjurații îndreptate împotriva țarinei. De con-
jurație se țin doamnele cele mai mari. Trei a
și arestat poliția; pe fata guvernului Trepov, pe
domnișoara Leontieff și contesa Ternischeff.

Planul a fost, că domnișoara Leontieff prin
legăturile, ce le are cu doamnele din palat, va fi
lasată înăuntru și cu o bombă din apropiere va
nimici stăpâna. Scrisorile domnișoarei au ajuns
în mâna poliției.

E compromisat și fratele domnișoarei Leon-
tieff, care s'a sinucis.

NOTĂȚI.

ARAD, 21 Aprilie 1905.

— Ales și confirmat. Dl. Alexandru
Munteanu (alul Vasilie), preot în Cherechiu,
care la alegerea d'acum trei săptămâni în-
trunise un frumos număr de voturi, a fost erl
confirmat de venerabilul consistor al Ora-
diei protopop al tractului Peșteș.

— Când va fi recrutarea? De obicei sunt
recrutările în Martie, ori cel mult în Aprilie. Din
pricina încercăturilor politice s'au amânat însă
și în anul acesta; drept aceea ministrul de hon-
vezi a vestit oficiile militare, că mai curînd de
vor fi recrutări în Iunie.

— Denumire. Ministrul de justiție a nu-
mit pe dl. Lehrman Victor jude la tribunalul
reg. din Arad, de jude de instrucție substituit per-
manent pentru teritorul tribunalului din Arad.

— Premiați. Sub titlul „Academia bucu-
reșteană și scriitorii români din Ungaria“ ziarul
„Budapesti Hirlap“ dela 20 Aprilie scrie:

„Academia din București a publicat un pre-
miu de 12.000 lei pentru cea mai bună lucrare
apărută dela 1 Noiembrie până la 31 Oct. 1904,
de ori-ce natură ar fi lucrarea. Afară de scrii-
torii premiați din România, pentru acest premiu
și-au prezentat lucrările Dr. G. Băulescu, me-
dic profesor din Brașov, Iuliu Birou, învățător
în Oravița, care a prezentat două cărți arit-
metice, Dr. Ioan Sirb, o lucrare istorică și Alex.
Viciu, profesor în Blaj, o lucrare lingvistică.
Premiul de 5000 lei l-au câștigat Teodor Pa-
cățianu, redactor în Sibiu, cu „Cartea de aur“
oprită (oprită nu, ci autorul a stat 8 luni în
temniță pentru ea! Red. „Tribunei“) și Ioan
Russu Șirianu, cu cartea „Românul din statul
ungar“, apărută nu de mult în București, dar
oprită în Ungaria.

— O nouă volnicie solgăbirăiască. Ni-se
scrie: Fodor Lazăr, fibirăul din Mediaș, cercul
Buia-Bertan, comitatul Tirnavei-mari, a ținut de
datorință patriotică să-și illustreze numele cu o
nouă faptă plină de cel mai cras șovinism.

În 14 Aprilie st. n. a. c. a primit direcți-
nea școalei gr. cat. din Agărbiciu un ordin strict,
ca în termen de 8 zile să șteargă de pe frontis-
piciul școalei sale din inscripțiunea: Școala ro-
mână gr. cat.“ numele de română altcum obligă
primăria s'o șteargă pe spesele confesiunii.

Ucazul și-l bazează pe §. 11, cap. III, din
articolul de lege XXXVIII ex 1868 despre care
zice, că spune limpede că confesiunile pot să țină
numai școli cu caracter confesional, dar nu și
național. În adevăr iată ce zice numitul §-u: „In
toate comunele, unde locuiesc credincioșii lor,
confesiunile pot să susțină și să înființeze din
propriile puteri institute de învățământ popular“
etc. Dacă legea aici nu amintește de naționali-
tate, cauza e, că doară legislatorii de atunci știau,
că membrii unei confesiuni aparțin unei națio-
nalități. Oare-ce păcat face o confesiune, dacă pe
lângă atributul confesional își pune și atributul na-
țional etnic? Prin aceasta oare se știrbește na-
țiunea politică ungară? Apoi naționalități tot
există de s'ar șterge toate numele de Român,
Sas, Sirb, Slovac și Croat pe cum o recunoaște
aceasta articolul XLIV din 1868 zis și de națio-
nalități.

Dar ordinul D-lui protopretor nu e în con-
trazicere numai cu legea de naționalități, ci mai
e în contrazicere și cu §. 58, cap. V. din artico-
lul citat de Domnia sa, care sună așa: „Fiecarul
elev are să i-se propună în școală în limba sa
maternă, întru cât aceasta e una din limbile vor-
bite în comună“. Apoi dacă înăuntru se permite
propunerea în limba maternă, pentru ce să nu
se permită și în afară să se spună în ce limbă
se propune.

Iată dar, că chiar legile făurite de parla-
mentul ungar sunt încontra ordinului Domnului
pretore.

Ce mai ironie e, că pe acest protopretore
înainte de aceasta cu 5 ani Românii în coaliție
cu Maghiarii în cercul Șicelei-mari l'au candidat
la comitetul comitatens. Norocul că a căzut. Cum
răsplătește acum alegătorilor săi? O învățătură
pentru viitor poate de aici trage fiecare Român.

În toamna trecută și-a cercat norocul ca să-l
aleagă Sași; dar aceștia l'au izbit sdravăn.
Oare-ce va face cu ei? De bună seamă că-și
bagă coada între picioare; de oare-ce întreagă
congreția e compusă din Sași.

Directorul școalei imediat a notificat cazul
Consistorului din Blaj. Că se va șterge, nu se va
șterge, vă voi raporta.

Interesant e, că primarul, care are să ducă
ordinul la îndeplinire e român și totodată inspec-
torul acestel școli.

Sentinela.

— Firmele românești ale advocaților. Am
scris și noi, că camera advocațială din Timișoara
a hotărît nu de mult în defavorul firmelor romă-
nești ale advocaților. Hotărîrea aceasta a înain-
tat-o dl. Em. Ungurean comitetului camerei. A-
tunci ovreul dr. Veres Adolf, avocat a zis că el nu
mai vrea să fie în comitet cu un așa om nepa-

CELRIA ARCHITECTULUI ROMÂN

IOAN NIGA.

ad, strada Atzél Péter Nr. 1.
(Lângă Crucea-Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera ar-
chitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritual nostru oriental edifică și restaurează bi-
serici în mod artistic, din care cauză o recomandăm îndeosebi d-lor parochi. Trimite planuri, schițe, speci-
ficări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

triotic. Mare pagubă! Pielea tot, dacă nu le place!

— Cine va fi protonotarul Cînadului? Câte-va zile mai sunt până se va hotărî, cine să fie vicișpanul comitatului Cînad. După cum se scrie din Makó, mai multe și poate toate voturile le va avea protonotarul de până acum *Hervay István*. E vorba acum, cine va fi protonotar. Se amintesc, în prima linie solgăbirăul *Spilka Antal*, notarul I *Tóth József* și notarul II *Tarnay Ivor*; după el se mai vorbește și de președintele sedrii orfanale *Földessy János*.

— Ucigași prinși. Scrisesem, că în noaptea de 24 spre 25 luna trecută hoști necunoscuți au jăfuit și omorît pe protopopul gr. or. Samuil Cupșa și pe soția-sa. Acum ni-se împărtășește, că procurorul a reușit să afle pe ucigași și adevătați: Samuil Cupșa, Alexandru Cupșa, Ion Cupșa al Popii, Sofron Filip și Ion Cureu, care și-au recunoscut fapta. Au spus, că înainte de omor s'au adunat în brădet nu de parte de locuința protopopului, acolo s'au sfătuit și înarmați au intrat de au omorât și jefuit pe Cupșa și soția. Numai tirziu de tot s'au depărtat.

Ucigașii își așteaptă acum osinda în temnița tribunalului.

— Cununia printesei Margareta de Connaught. Cununia printesei de Connaught Margareta cu printul sued-norveg Gustav Adolf va fi în Iulie în Windsor. Archiepiscopul din Canterbury îi va cununa în vechea capelă a sf. George.

— Post de vice-notar în Poplaca. Sub nr. 1337 pretorial și cu termen până la 20 April st. n., foaia oficială a comitatului Sibiiului publică concurs la nou-sistemul post de vice-notariu în Poplaca (pretura Sibiiului), dotat cu salariu de 1000 coroane.

— Apărare împotriva antisemitismului. Se svonește din Chișinev, că poliția a căutat prin casele mai multor jidan și la un negustor cu numele *Silberman a găsit trei-zece și cinci la butoaie pline cu revolvere*. Jidovul, care apoi a fost osîndit pentru asta la trei luni temniță a zis, că revolverele le-a ținut pentru *sărbătorile de Paști*, când de bună seamă va fi răscoală împotriva Jidovilor. Guvernatorul, pagubă, n'a putut da mai mare pedeapsă Jidanului, dar l-a învățat, ca contra antisemitismului nu trebuie să lupte cu revolvere, ci cu *cinstea*. — Guvernatorul a avut drept și tocmai de aceea antisemitism va fi totdeauna pe lume, fiind-că Jidanii nici când nu vor avea arma *cinstet*.

— Meningitis în Viena. Se vestește din Viena, că'n spitalele de acolo sunt mai mulți bolnavi de menintă. Din Ianuarie până acum au fost opt oameni bolnavi. S'au luat măsuri, ca boala să nu se lătasă, fiind-că e o boală molișitoare. În New-york săptămîna trecută au murit 170 de inși, iar în London încă au fost doi bolnavi.

— Emigrările în America. Guvernul american se îndeletnicește acum cu întrebarea, cum s'ar putea face, ca mulți emigrați, cari din cauza multelor cheitueli de tren se așează numai în America de nord, cum s'ar putea face zic, ca ei să meargă și-n America de sud, unde e mare lipsă de oameni plugari. De aceea s'a hotărât, ca să se facă stații de emigrare și acolo și adevăta vor pleca vapoare din porturile europene direct către America de sud.

— Câți locuitori are Rusia? Acum publică guvernul rusesc datele adunate în 1897, după cari atunci Rusia avea 125.640.021 locuitori. Grosul poporului, seazececi de procente îl fac Rușii, cari se împart în trei grupuri mari:

Ruși mari	55.667.409	suflete
„ mici	22.380.551	„ și
„ albi	5.885.547	„

Total: 83,933.567 suflete.

Cealaltă parte a populației sunt neamuri și limbi foarte diferite. Afară de o treime, cari sunt emigrații, sunt în Rusia 38 naționalități băstinașe și adevăta:

Poloni	7,931.307
Jidani	5,063.156

Cirghizi și Caiști	4,084.139
Tatari	3,737.627
Nemți	1,790.489
Baschiri	1,439.130
Lezi	1,435.937
Gruzi și Mingrelienți	1,336.448
Litvani	1,210.510
Armeni	1,173.096
Români	1,121.669
Mordveni	1,023.841
Ești	1,062.730
Sachi	968.655
Ciuvasi	843.755
Ceceni	819.576
Cirghizi	802.807
Uzbochi	726.534
Calmuchi	479.311
Sundi	448.022
Tați	455.453
Votjachi	420.970
Ceremisi	375.439
Fini și Coreli	351.109
Turcmani	281.357
Curzi	271.675
Sirgani și Rermieci	258.300
Jatuți	227.484
Turci	208.822
Greci	186.925
Bulgari	172.726
Cabrizi și Abchazi	170.672
Camuci și Nogai	147.488
Tunguzi	66.270
Boemi	50.385
Alte naționalități	632.667

Total: 125,640,021

Către marginile împărăției Rușii scad f.ța de alte naționalități; în Caucas sunt numai 34 procente din populație, în Asia centrală 8¹/₁₀%; mai puțin sunt în provincia Vistula, unde-s numai 6⁷/₁₀%.

În privința culturii sunt adunate numai datele privitoare la Ruși. Știu ceti și scrie dintre bărbați 30⁶/₁₀% procente, dintre femei 9³/₁₀%. Mai mulți analf-beți sunt între Ruși-mici, apoi Ruși-albi; cei mai culti sunt Ruși-mari.

După religie avem numerii următori:

Ortodoxi	87,123.604
Mohamedani	13,906.972
Romano-catolici	11,506.809
Jidani	5,063.156
Protestanți	3,702.756
De religie veche	2,204.596
Armeni gregoriani	1,179.266
Alți creștini	8,135
Necreștini	732.078

Din caetul unei fetețe de școală. Multe lucruri hazlii pot să aili în caetutele copilelor de școală. Plină de umor e și următoarea lucrare a unei fetețe — humor nevinovat:

Titlul lucrării de școală e: *Vita cornută*. Vita cornută e animal de casă, fiind-că locuiește în apropierea casei oamenilor. Trupul i-l acopere păr de culoare diferită. În familia de vite cornute capul e bou. Pe nevastă-sa o chiamă vacă. Copil sunt vițel. Boii sunt cei mai mulți la țară. În oraș îi poți afla numai la măcelar (casap). Omul are mult folos dela boi. Se folosește de carnea, seul și pielea lui. Bou nu e bou, numai așa-l chiamă; fie-ce vită mănăcă iarbă. Vacile merg cu fetele de țaran la pășune. Vacă e vită urită, dar de sunt mai multe la olaltă e frumos. Bou îl taie oamenii în virsta cea mai frumoasă bărbătească. Vacă dă lapte. Cu untura de vită se fac luminări. A fost odată un popor, al cărui Dumnezeu a fost bou. Vita frumoasă e cea mai mare mândrie a economului. Unii țarani au boi mai mari, decât ei înșiși.

— Scuiatul omului. Mai de mult trăia un chimist, care în cercetările lui ajunsese la rezultatul, că balele (scuiatul oamenilor) sunt veninoase. Și s'a bucurat chimistul foarte tare, când și-a adus aminte, că oamenii nu mușcă, fiind-că altcum ar fi, zău, mare primejdie. În timpul din urmă s'a ivit altul, care pe față spune, că scuiatul omenesc e veninos. El spune, că poate să o zică această, fiind-că cercetările făcute de el

au arătat, că balele omului sunt tocmai veninoase, ca ale șerpelui, ori ca veninul rilor. Profesorul frances, care poate și-a cercetările cu scuiatul vr'unei femei franceze a ajuns la foarte interesante rezultate. Pe în carl a altoit 20 grame de scuiat conștientă se simțiau rău, se clătinau, amețeau după o jumătate, ori un ceas periau. A urmare periculoasă a scuiatului nu se nict de-l încălzim la o 100 grade. Prin mare omul poate fi tocmai așa de prim ca și șarpele veninos, despre al cărui din ninos atât se vorbește.

Noroc mare e, că omenimea nu e cută dela fire, ca să poată mușca pe animale. Dar ast scuiat veninos are și o șire bună: e primejdios adevăta numai pentru bitoace; pentru oameni nu. Cel puțin așa să fie, fiind-că până acum muritorii între chiar dacă s'au mușcat unul pe altul, nict o primejdie. Fiind-că doar de atâtea întâmplă, că femeile aduse în pornirea mușcă, or se apără cu dinții, când vad, că e neputincioasă. Trebuie să mai spunem, că tul omenesc numai atunci devine primejdios, intră în sânge, deci îndrăgostiții se pot mai departe. Or se vede, că numai scuiatul menilor mănioși e veninos, doar altcum mare primejdia pentru îndrăgostiți.

— Piră împotriva unui critic. Artiste ar dori, ca pe rug să fie ars critic. În sfârșit pot să aibă dreptate. De ce și vine pe lume un om, care numai știe face. Pe când altul învață, se osînd el caută să scoboare în noroi pe ori-ce citor și-și bate joc de el. Ori chiar de arși pe rug, ar trebui cel puțin să fie a face asemănări. Astea dor în deosebi.

Mai zilele trecute un critic (cel a părerea, despre ce face altul) a asemănat destul de cinstit cântăreț frances cu o gălm codacuitoare, ba scriind mai departe aceste obraznica îndrăzneală să zică, că, vezi dăbura tenoristului, când cântă, seamănă cu nune cu acei ceva, cu care găina aduce mure mare folos oamenilor. Partea din urmă cut de loc cântărețului (tenorist) frances pîrit prin urmare pe bietul critic, iar jude l'a osîndit sârmanul la două sute franci. Apoi să mai faci asemănări!

— Cine sapă groapa altuia, însuși intrina. Dreptatea vorbelor acestora a d'a binele un călător din Genf. Duminec neața s'a urcat în clasa primă a trenului rat, ce pleca către Berlin. Și voia să fie ce preț singur. Dar o doamnă mai bătră meri taman acolo, unde era el. Viclean n zise fără preget:

— Doamnă, eu sunt bolnav de vîrsă. Doamna s'a dat jos, a înștiințat întâm la șeful gării și călătorul nostru după legețiană a fost ținut la gară vr'o două zile odae desinfectatoare. Medicul an aflat fires n'are nict pe naiba, i-au dat deci drumul.

Se zice, că călătorul a pîrit pe șef, însă, că cu două zile a întîrziat.

— Căsătorie și politică. Știm și-am că în Paris a fost o conjurație, care-și drept țintă, ca să aducă de împărat pe Victor Napoleon. S'a vorbit foarte mult această conjurație. Foile încă au scris mai câte.

De pildă nu de mult au spus unele ținta întregel comedii a fost să impiedice rîia între prințul Victor Napoleon și prințiană Clementina, după mîna căreia regele Saxoniei August Frideric.

— Impotriva țigaretel. Nu odată prilej cetitorilor nostri să știe, că în curi se oprește fumatul și aceasta din pricină. Unii zic, că strică; alții, că pier popoarele și'n genere e foarte stricăcios lor. Acum cetim lucruri și mai mari.

În statul Indiana prin lege s'a oprit tul și vinderea de țigaretel. Firește, că vînd de tîbac atînși în interesele lor au recurs împotriva unei așa protivnice lege.

Numai atunci ne îmbrăcăm iefin și bine, o o o IN PROVINCIE se TRIMET MUSTRE o o o
dacă materia pentru haine bărbătești o cumpărăm din magazinul de postavuri KIZ: materie pentru un costum întreg din postav de lîna curată, negru și colorat fl. 6—30. 504 o o o ARAD, Szabad-ágtér 17 — PÉCS, Király u. 1 o o

LEICHER și FLEISCHER.

Procesele dela Timișoara.

Trei fruntași români dați în judecată. — Ei și-au apărat neamul. — Acuza și apărarea. — Purtare bărbătească.

Luni, 17 April.

Trei fruntași Români, Dr. Stefan Petroviciu, Dr. Cornel Jurca, și Mihail Gaspar, au pe banca acuzatilor. Cu dinșii au venit mulți din Lugoj, între alții Dr. G. Dobrin, Dr. V. Braniste, Dr. D. Florescu, Traian P. G. Noaghea, Vasile Jurca, Dr. Aurel Ilean ș. a. Apărătorul Dr. Coriolan Bredician aici de aseară. Sala tribunalului e plină de lume. Advocați, funcționari și persoane marcate din societatea germană și maghiară a Timișorilor. Din jur încă au venit Români. Aici protopopul Pepa din Buzias, protopopul Pinciu, Ciacova, preoții I. Lazarescu, I. I. Gaspur, T. Cioloca și alții. Mai târziu s'adună public așa mult. încât se umplu și coridoarele.

La masa ziaristilor sunt reprezentate toate jurnalele din loc și mai multe din Budapesta. Dr. V. Braniste (Drapelul) și Sever Bocu (Tribuna) reprezintă presa românească.

Încă în numărul de ieri jurnalele din Timișoara, s'au ocupat toate cu procesul. Unele pregătind dispoziția juraților. Mai săltațiv însă e «Temesvári Hirlap» care într'alt-le scrie:

„... Au ajuns deci în fine înaintea juraților timișoreni, viclenii sămănători de zizanie, ca să-și primească meritata pedeapsă. Nu se poate și nu este iertat a tolera mai departe munca aceasta de subminare antipatriotică și antinațională. Trebuie loviți cu toată rigoarea legii, fără cruțare. Las' să simtă în fine și mâna pedepsitoare, nu numai ocrotoare a patriei!...“

Desbaterea.

Desbaterea se începe la ora 9 fix.

Președinte: Salacz Béla.

Juzi volanți: Dr. Szász János și Paraszthy Ferencz.

Acuzator public: Jakabffy Pál.

Apărătorul lui Mihail Gaspar: Dr. Coriolan Bredician.

Dr. Stefan Petroviciu și Cornel Jurca se apără singuri.

Acuzații intră în sală. Li-se ia naționalul. Mihail Gaspar, preot în Lugoj născut în Gattaia, etatea 23 ani, nepedepsit, Dr. Stefan Petroviciu, avocat în Lugoj, născut în Jabar, de 44 ani, a fost pedepsit pentru vătămare de onoare; Dr. Cornel Jurca, redactor responsabil al „Drapelului“ de 34 de ani, nepedepsit.

Se sortează jurații. Toți trei acuzații declară că nu vor să se folosească de dreptul de reclusiune, ce-l au atât ei, cât și procurorul față de 7-7 jurați.

Procurorul își eshauriază acest drept, respingând 7 jurați.

Curtea cu jurați se compune astfel: Kassay János, Konczek Gyula, Löwy Max, Lenkei Lajos, Kárrász Rezső, Hilt Lajos, Klempay Ödön, Feuerlich Mór, Krayér József, Korniss Géza (acesta e secretarul camerei advocatiale din Timișoara) Ferencz István, Lovag Emil.

Precum se vede, multime de jidani între dinșii și șoviniști notorii. Aceștia sunt chemați să judece asupra a trei Români. Este o generală părere între Români, că n'au făcut bine acuzații, c'au renunțat la dreptul de reclusiune.

Se dă citire articolelor incriminate traduse în ungurește.

Se susținea acuza contra d-lui Mihail Gaspar, diacon în Lugoj ca autor pentru articoli secundari „Ne trebuie fapte“ (Nr. 97) și „Care e ținta?“ (Nr. 99) incriminate fiind indeosebi următoarele pasaje:

Din „Ne trebuie fapte“:

„Starea actuală seamănă cu un cimiter întins, în care un popor merită a fi mare în lume și a îngropat speranțele sale, și-a îngropat toate doririle

lui. Nimic nu conturbă tăcerea — vâul urât al indolenței ne-a cuprins pe toți — căci nu ne mai mișcăm. Pentru Dumnezeu! Această să fie oare urmarea sângelui vărsat de strămoși, urmarea faptelor mărețe, cari au luminat continentul Europei bătrâne?! Acum să predăm steagul purtat cu atâta glorie în noianul vremilor — ar fi rușine, ar fi o pată, care ar conturba liniștea părinților adormiți în credința că suntem vrednici de a fi urmașii lor.“

„... am ajuns acolo încât azi în această țară — străină de noi prin purtarea ei noi Români reprezentăm heloții Spartei, față de cari totul e permis.“

„În numele trecutului sfânt și glorios, în numele strămoșilor, cari nu vor putea dormi în pământul părăsit mișelește de nepoți — să ne trezim!“

„Timpul, în care trăim, cere dela un popor, care ține la viață, fapte! Să desbrăcăm rugina ce pare, că ne-a amorțit membrele, atât de temute în trecut. Să ne aducem aminte, că fără jertfe nu se poate nimic, iar jertfele se aduc numai prin fapte.“

Faptele numai ne vor putea duce la mărirea, după cum iarăși numai dansule ne pot pregăti mormântul.

„Să dăm deci la o parte neînțelegerile, cari ne sfășie, și veleitățile confesionale, cari ne duc la ruină, și să ne organizăm, să fim pregătiți, căci în față ne stă înspăimântătoarea lozincă: A fi sau a nu fi! E timpul suprem ca să astupăm abisul cel mare ce desparte opinia de ghetetele de lac, să ridicăm cu adevărată iubire de neam poporul la noi, să-l însușim, să-l pregătim, ca mâna în mâna cu el să putem primi cu demnitate mănusa aruncată în fața noastră strigând: „Acum putem vorbi!“

„Până atunci însă nu. Poporul însă îl putem alina numai cu fapte, căci ele atrag, pe când vorbele numai mișcă.“

„Fapte să-l arătăm și el va fi cu noi. Și când ca un zid puternic milioanele lui vor sta la spate gata de a ne sprijini măcar și în contra iadului — atunci noi am învins.“

„Fapte dar, căci oameni avem! Fapte, cari să însușească inimile amorțite, cari să ridice conștiința umilită a neamului nostru. Organizăți odată, închegați în simț și în gândire, noi vom începe lupta, noi vom provoca, fără să așteptăm ca alții să ne pravoace. Căci tăria lor azi e numai slăbiciunea noastră. Fapte dar, ca să vadă cu cine stau în față.“

„Atunci să vină ce va veni, ne va afla gata, vom ști că:“

„Horia bea, Horia plătește!“

Articolul lui Stefan Petroviciu incriminat întreg este următorul:

„Lugoj, 26 August 1904.“

Nu este zi dela Dumnezeu să nu ni-se zică, că agităm contra statului.

Noi am spus-o de repetate ori, că nu noi suntem agitatori primejioși statului, ci aceia, cari zi de zi creează și trec în legislația și administrația țării teorii, ce sunt de natură a produce în popoarele nemaghiare din patrie convingerea, că nu mai pot trăi în comunitate cu Maghiarii.

Una dintre multe teorii specifice maghiare, este teoria fundamentală din care rezultă celelalte teorii specifice maghiare, anume teoria, că „fie-care națiune are dreptul să se constituie în stat național unitar“, și că „Ungaria nu poate să existe decât ca stat național maghiar“.

Această teorie este neîntemeiată, pentru că istoria ne dovedește contrarul, anume, că au existat și există state polinaționale și poliglote. Dovadă ne este Elveția; dovadă ne este chiar și Ungaria, care, — deși stat polinațional și poliglot, a trecut timp de o mie ani peste mil și mil de primejdii, ce-l amenințau existența.

Dar această teorie, — în consecvență căreia vreau șoviniștii maghiari și maghiaroni să maghiarizeze toate instituțiile și toate popoarele nemaghiare din patrie, — nu este numai neîntemeiată, ci totodată și primejdioasă pentru existența Ungariei, pentru-că ori este adevărat, că statele numai ca național unitare pot să existe ori nu este adevărat, tertium non datur.

Dacă nu este adevărat, atunci este primejdioasă această teorie, pentru că agitează popoarele nemaghiare din patrie în contra Ungariei să reclame această agitație. Ear dacă este adevărat, atunci este primejdioasă această teorie pentru existența Ungariei, pentru-că poate trezi: de-o parte în statele naționale vecine, tendința de a se întări prin anexarea conaționalilor lor din Ungaria, de altă parte în popoarele nemaghiare din Ungaria tendința de a se alătura la statele naționale vecine. Când aceste tendințe s'ar întâlni, n'ar fi putere pe lume, care li-s'ar putea împotrivi, cu atât mai puțin li s'ar putea împotrivi Maghiarimea, de ai cărei reprezentanți se girează șoviniștii maghiari și maghiaroni.

Din acest adevăr curat ca lumina soarelui rezultă, că popoarele nemaghiare ar trebui să se bucure de teoria aceasta, dacă ar fi... iredentiste: bună-oară noi, Români din Ungaria ar trebui să ne bucurăm de această teorie, dacă am avea tendința, — pe care șoviniștii maghiari și maghiaroni de mil de ori ne-au imputat-o, dar nici odată nu ne-au dovedit-o, anume tendința de a ne desface de Ungaria și de a ne uni cu România, spre a reconstrui Daco-România, — în virtutea teoriei, că „fie-care națiune are dreptul să se constituie în stat național unitar“.

Dar noi n'am fost nici în trecut și nu suntem nici de prezent iredentisti. Din această cauză nici când nu ne-am bucurat de teoria propagată de șoviniștii maghiari, că „Ungaria numai ca stat național maghiar unitar poate să existe“, ci am combătut-o ca teorie falsă și primejdioasă, chiar pentru existența Ungariei, și o vom combate până atunci, până când nu ne vom fi pierdut speranța, că și în Ungaria ne putem afla fericirea națională.

Fiind adevăr necontestabil, că popoarele numai până atunci țin la o comunitate, până când n'au pierdut speranța, că și în acea comunitate își pot afla fericirea națională, eiar în momentul când perd acea speranță — în virtutea instinctului de conservare — caută să se desfacă: nu teorie volnică, ci adevăr necontestabil este, că Ungaria, dacă vrea să existe, numai ca stat poliglot și polinațional poate să existe, altcum nu. Da! Suntem agitatori, însă nu în contra statului, ci în contra nedreptăților, ce ni-s'au făcut și ni-se fac. Da! În acest înțeles suntem agitatori, dar în acest înțeles avem și dreptul și datorința națională și etică să fim agitatori.

În contra existenței statului nu agităm noi, cari pledăm pentru poliglotismul și polinaționalismul Ungariei ca condiție logică și psihologică a existenței Ungariei, ci aceia, cari — bazați pe teorii volnice — pledează pentru nimicirea noastră națională, pentru că prin politica lor pot să producă în popoarele nemaghiare convingerea, că fericirea națională numai desfăcându-se de Maghiari și-o pot afla.

Ar fi deci, — chiar în interesul Ungariei, — timpul suprem, ca elementele maghiare sănătoase la cap să pună capăt politicii șoviniste de maghiarizare și să inaugureze o politică de liberă dezvoltare națională pentru toate popoarele din țeară“.

Articolul d-lui Mihail Gaspar «Care e ținta» publicat în numărul dela 26 August al «Drapelului» este următorul:

„Prin faimosul său proiect de învățământ ministrul Berzeviczy a voit să contribuie și dânsul cu o cărămidă la ridicarea edificiului fabulos, care se numește — ideea de stat maghiar. Scopul este: totul să fie maghiar, oameni, animale, pământ, apă, aer, pâine, îmbrăcăminte, minte, suflet, — cu un cuvânt tot și toate. Dar deoarece pasărilor nu le poate porunci să cânte „Jaj de hunczut a német“, nici animalelor să latre, să urle, să sbiere în limba milenară, a gândit una și bună și și-a zis: Dacă nu pot să poruncesc regnului animal, este aci regnul omenesc foarte împestrat, acestuia îl voi porunci și'l voi sili să se supună.“

Și așa s'a născut odiosul proiect de învățământ, care pe noi Români ne-a jignit atât de mult și care ne amenință isvorul vieții noastre: limba.

Ministrul l'a redactat, l'a adus într'o anchetă și l'a citit.

Insufletea era colosală, peana nu e în stare a o descrie, pe lângă dânsa proclamarea independenței maghiare e nimic. „Osane“ răsunau dela Pojon până la Reșinari la adresa ministrului energetic, care cu o singură coală de hârtie este în stare să zdrobească într'un moment fantoma înspăimântătoare: „chestiunea naționalităților“. Acum se va realiza visul visat de mult: totul va fi maghiar.

Și legănați în aceste visuri plăcute, prietenii nostri se simțesc fericiți.

Totul e bine, să vedem însă care este ținta?

Răspuns: folosirea limbii și culturii maghiare pe toate terenele!

Răspuns scurt și lămurit.

Se naște însă întrebarea, că succesul este oare garantat? Posede limba și cultura maghiară condițiile și puterea de a se impune limbii și culturii popoarelor nemaghiare.

Răspunsul nostru e mai scurt ca al lor: Nu!

Și anume: în ce privește limba maghiară ca limba oficială a țării, în care trăim, ce s'a putut și se poate deocamdată impune ca consecuență a desvoltării istorice și a eventualei oportunități administrative, dar nu ni-se poate impune prin lege și în afară de oficii, în familie și în contactul zilnic. Altcum încercări de maghiarizare s'au mai făcut și în altă formă, bunăoară în formă de colonizări prin Maghiari în ținuturi locuite de Români. Aceste colonizări încă au sugerat speranțe vage șovinistilor, așa că ei se pregăteau deja a ne cânta prohodul fiind siguri că a sosit: Finis Valachorum. La urma urmelor însă ce a urmat?

A urmat, că coloniștii au învățat frumos limba românească și fiindcă limba germană e mai grea, se înțeleg și cu Svații românește, devenind astfel limba menită a fi distrusă limba de înțelegere a popoarelor din Banat. Cine cunoaște referințele Banatului, își va da dreptate. Resultatul a fost peste așteptare în favorul nostru.

Cu coloniile așadar n'a mers. Nu face nimic, sunt aci școalele, le maghiarizam și copilul de Valach eșind după 6 ani dintr'ânsele se va bate pe pept, zicând moșului său: „Vezi moșule, noi nu ne tragem dela Traian ci dela Töhtöm“. Da, da, va fi o lume frumoasă atunci. Cine o crede aceasta? Ei. Noi nu. Și când va fi? Ei zic: atunci; ear noi răspundem: Nici odată! Nu, limba maghiară nu se poate impune în afară de oficii, din simplul motiv, că nu se poate. Cine vrea, o învață și de bună voie, cine nu, n'o învață nici cu toate proiectele lui Berzeviczy. Partea primă a proiectului este dar un vis frumos, o utopie, care nu ar trebui conturbată de fel, căci nu se va realiza în veac.

Partea a doua din ținta proiectului este impunerea culturii maghiare. Aceasta dă și mai multă spargere de cap. Judecat lucrul se prezintă așa: cultura nu se poate impune nici când și între nici o împrejurare. Dacă ea este bună, este în adevăr cultură și nu numai un ce spoit cu măzgăla culturală, atunci ea se impune singură, fără ca s'o impună cu puterea.

Noi aici în Ungaria trăim de un milleniu la un loc cu Maghiarii și în restimpul acesta uriaș, nici o fibră de cultură „echt“ maghiară nu s'a lipit de noi! Și oare pentru ce?

Pentru-că noi Românii am avut o cultură națională, românească în toate timpurile — bună, rea, slabă, mică cum a fost, dar a fost a noastră și fiindcă alta mai bună în jurul nostru n'am aflat, am ținut la dânsa cu tărie.

Acum dacă cultura Maghiarilor era atât de renumită și atât de mare încât puteau da altora o parte cât de mică, tot s'ar fi lipit de noi în 1000 de ani. După cum vedem însă, aceasta nu s'a întâmplat. Și deci, decă în restimpul acesta mare nu am primit nimic din cultura lor, acum — la poruncă — să o primim deodată toată? Ar fi prea mult pentru stomacul românesc. El e învățat cu mămăligă și cu ceapă, cultură maghiară însă nu poate mistui și pace, bagseamna e prea slab! Ce să-i faci, așa l'a lăsat Dumnezeu.

Dar se mai naște și întrebarea, că sunt ei în stare, au ei atâta cultură, câtă ne-ar trebui — punem cazul — nouă? Nu cred.

Și o știu și ei aceasta bine, dar mândria nu-l lasă să o recunoască. Dacă judecăm bine cultura maghiară, ajungem la convingerea, că în adevăr ei au avut cultură națională maghia-

ra în trecut, azi însă nu mai au, au prăpădit-o frații din Galiția. Cultura din trecut a fost maghiară, cea de azi nu mai e. Cea de azi este o frământătură jidovească îmbrăcată în costum național maghiar. Și ei nu o văd, pentru-că prisma, prin care o privesc, le-o țin jupânii cu periciuni. Faptul e foarte trist, dar e adevărat, și tocmai aici zace cauza pentru-ce noi nu putem primi această cultură. Noi avem cultura noastră proprie, care pentru noi e destulă, pentru alta — pe lângă cea mai mare bunăvoință — nu avem loc.

Și tocmai de aceasta întreg proiectul lui Berzeviczy se va zădărnici el singur, după cum s'au zădărnicit planul și speranțele legate de colonizări. În cartea vieții este scris că: Românețea va trăi și nici o putere în lume nu va putea efecțui contrariul.

Sus să avem inimile!

Contra d-lui Dr. Corneliu Jurca, avocat în Lugoj, pentru publicarea articolelor de fond din Nr. 96 și 97 sub titlul „De mortuis...“ și îndeosebi pentru pasagiul următor:

„Am văzut și am simțit hidra șovinismului stăpânitor urmărindu-ne clipă de clipă în toate manifestările vieții noastre și o vedem și simțim neîntrerupt suflându-se tot cu mai mare îndrăzneală și vătămându-ne tot cu mai mare nemilă viața noastră publică, socială, culturală și religioasă. Balele veninoase ale acestui șarpe hălos — boia constrictor maghiar — ung într'una trupul nostru național și încolăciturile lui ucigătoare tot mai mult omoară puterea de rezistență a națiunii noastre, cu scopul vădit, ca cu atât mai ușor să ne poată înghiți, ca să perim în pantecele lui diavolești.

„Vii cu vii, stăm la luptă și chiar — să spri-ginească puterea statului, și a iadului, mișelescui scop — luptăm, și lupta Români ne-a aflat, Români ne va lăsa! Dar șovinismului barbar nu e destulă lupta cu cel viu, ci ca o hienă flămândă și de mortuis — de cel morți — se leagă, morții în coșciug nu le dă pace, ci și pe morți vrea să-i facă sateliți scopului de desnaționalizare.

„Ascultați!“

Actul de acuză se încheie cu următoarea concluziune:

„Luând în considerare, că tendința conținutului articolelor citate și în deosebi tendința conținutului citat este fără îndoială aptă a agita naționalitatea română din Ungaria contra Maghiarilor, a trebuit prin urmare să se ridice acuză pe baza §-lui 33 al legii de presă, care stabilește responsabilitățile, contra:

Mihail Gaspar, ca autor pentru 2 cazuri.

Dr. Stefan Petroviciu, ca autor pentru 1 caz, și

Dr. Corneliu Jurca, ca redactor responsabil pentru 2 cazuri.

de agitațiune, circumserisă ca delict în al 2 a §. 172 al cod. pen.“

*

Urmează procedura de dovedire.

Președintele: Mihail Gaspar!

Un tiner preot, cu înfașare simpatică, demn și blând pășeste înaintea președintelui.

— D-Ta ai scris articolele incriminate?

— Eu!

— Ai auzit acuza și te simți vinovat?

— Am auzit-o; nu mă simt vătămat.

— Ce te-a îndemnat să scrii articolele?

— Ceea-ce se vede și din articole, proiectul ilegal al lui Berzeviczy.

— Nu recunoști că în articol se cuprinde agitație?

— Nu.

Acestea întrebări i-s'au pus diaconului Mihail Gaspar. Urmează al doilea acuzat.

Președintele: Dr. Stefan Petrovici!

Neînfricatul luptător, cu pași hotărâți trece dinsul acum la mijloc.

— D-Ta ai scris articolul incriminat?

— Eu!

— Ești acuzat cu agitație împotriva naționalității maghiare.

— Știu, fără temei însă.

— Am dificultat traducerea maghiară...

— La asta va veni mai târziu rîndul.

A urmat al treilea acuzat, Dr. Corneliu Jurca.

— D-ta ești redactorul responsabil?

— Eu sunt.

— Cine e autorul celor două articole incriminate?

— Nu știu.

— Primești responsabilitate pentru articole?

— Primesc. Onorat tribunal! Rog

se dispună cetirea în original a unui articol din „Pesti Hirlap“ dela 28 August 1904 sub titlul „Inmormântarea lui Janicsáry Sándor“ care stă în strînsă legătură cu articolul incriminat, ce tratează chestiunea aceeași (Predă președintelui foaia „Pesti Hirlap“ care în articol de fond, ocupându-se de inmormântarea fostului deputat Janicsáry Sándor, se scandalisează că fiind răposatul prohodul i-s'a făcut în Budapesta în limba românească.)

Dr. Stefan Petrovici: Am dificultat traducerea articolului meu, rog a se dispune cetirea traducerii aceluia de mine.

Aparătorul D. Coriolan Bredicianu: Am înaintat onoratului tribunal o rugare în scris cerând cetirea memorandumului episcopatului gr.-or. român, dat împotriva proiectului Berzeviczy, de unde se vede că episcopatul vestejit tot în acei termeni, ba încă mai pregnant decît acuzatul în articolul său în proiectul de lege al lui Berzeviczy. Rog să se ordona cetirea.

Președintele: Are ceva de obiectat acuzatorul public față de aceste cereri.

Acuzatorul public: Față de cererea d-lui Dr. Petrovici, observ că numai traducerea oficială poate fi valabilă, cu toate acestea atît față de aceasta cît și față de celelalte cereri, vreau să las curs liber apărării și mă împotrivesc cererilor.

Tribunalul se retrage.

După 5 minute se redeschide ședința.

Președintele: Tribunalul, luând în considerare, că penalitatea acuzațiilor este a se constata independent, din pasagele incriminate nefiind și de altfel nici un nex între memorandumul episcopatului și articolul din „Pesti Hirlap“ și între articolele incriminate; a refuzat cererea aparătorului Dr. Coriolan Bredician și a acuzatului Dr. Cornel Jurca. A decis însă să se citească și traducerea aceluia de Dr. Stefan Petrovici.

Dr. Coriolan Bredician: Pe baza a. 9 §. 384. însinui recurs de nulitate.

Dr. Cornel Jurca: Pe baza a. 9 §. 384. însinui recurs de nulitate.

Se citește apoi traducerea aceluia de dl Stefan Petrovici.

Terminându-se cetirea, președintele propoacă pe acuzatorul public, să formuleze întrebările către jurați.

Acuzatorul public: (citește)

1. Vinovat-e acuzatul Mihail Gaspar, că articolul apărut în „Drapelul“ nr. 97 dela 3 Septembrie 1904 sub titlul „Ne trebuie fapte“ prin întreg cuprinsu-i ca autor și mai ales prin cuvintele incriminate în actul de acuză — a agitat la ură naționalitatea valahă în contra ungarilor. Da sau ba?

2. Vinovat-e acuzatul Mihail Gaspar, că în „Drapelul“ ce apare în Lugoj nr. 99 dela 8 Septembrie 1904 în articolul publicat sub titlul „Care e ținta“ prin cuvintele indicate în actul de acuză, ca autor a agitat la ură naționalitatea valahă în contra ungarilor. Da sau ba?

3. Vinovat-e acuzatul Dr. Stefan Petroviciu, că în prim-articolul publicat

„Drapelul ce apare în Lugoj nr. 99 la 8 Septembrie 1904 prin întreg cu-
su-l învinovat, ca autor, a agitat la
naționalitatea valahă împotriva ungu-
rilor. Da sau ba?

4. Vinovat-e acuzatul Dr. Cornel
Jurca, că în articolul publicat în „Drape-
lul nr. 96 del. 1 Septembrie 1904 sub
titlu „De mortui” prin cuvintele arătate în
el de acuză, ca redactor responsabil a
naționalitatea valahă în contra ungu-
rilor. Da sau ba?

5. Vinovat-e acuzatul Dr. Cornel
Jurca, că în articolul publicat în „Drape-
lul nr. 97 del. 3 Septembrie 1904 sub
titlu „De mortui” ca redactor responsa-
bil a agitat naționalitatea valahă în contra
ungurilor. Da sau ba?

Președintele: Au acuzații vre-o observare la
faptele puse.

Dr. Stefan Petrovici: Domnule Președinte!
Istă în contra numirii de „oláh” ce folosește
procuror în redactarea întrebărilor. Rog să se
dă cuvântul acestuia și să se înlocuiască cu
cel corect și legal, de „român”.

Dr. Cornel Jurca: Considerând, că „De mor-
tuis” e numai un articol, tratând un subiect,
întrebarea a fost prea lungă a trebuit să se în-
trebe în două numere, rog să se pună numai o
întrebare, pentru un singur delict.

Tribunalul se retrage.

Redeschizând ședința, președintele ordonă
ca întrebările stabilite definitiv de tribunal,
să nă facă altă schimbare decât c'a înlo-
cuirea cuvântului „oláh” cu „român”. Nă dat loc
cuvântului Dr. Jurca de unificare, la ce acesta a
făcut recurs de nulitate pe baza p. 9 §. 394.

Reclinatorul.

Ne-am obișnuit deja cu superficialita-
te a procurorilor în materie de chestiuni po-
litice: procurorul Jakabffy din Timișoara și-a
făcut însă în această privință pe toți co-
le. Într-un rîs continuu a ținut sala cu
cuvintele teatrale și filipicele absurde.
Căculese din ziarele ungurești de a
mână, amestecând lucruri cari nău
au un nex cu textele învinovate în fine
învinuind un întreg vocabular de epitet
destinat Românilor. Dacă vrăun străin ar
existat la această pertractare, ce idee-și
ar face despre nivelul baroului ungu-
rilor? Despre ceea-ce ziarele ungurești au
scris c'a fost „nagy hatásu beszéd” a
fost debutul cel mai comic ce mi-să dat
odată ocaziune să ascult. Doamne, căta
re pătimasă trebuie, ca cineva să aibe
vite de laudă pentru astfel de procuror?
Să fi Ungur, rușinea cea mai mare ași fi
c'a eri, cum de sigur vor fi și simțit-o
căci au asistat și oameni culți între
procuror cari lău aplaudat încă pe caraghio-
sii procuror.

El a zis:

„După principiile fundamentale ale con-
stiției maghiare, cetățenii fărăosebire de
une ori naționalitate alcătuiesc națiunea
maghiară și totuși ce observăm, dom-
nule jurați? Ori de câte ori, fie societatea
maghiară, fie statul vine cu inițiative cari
să la fericirea și prosperarea culturală a
cetățenilor, totdeauna se ivesc nemaghiari
cetățeni maghiari, cari în proiectele
ale conduse de cele mai nobile inten-
ții vād postavul roșu și atacă în chipul
cel mai absurd, brusc și impertinent pe acel
maghiar, cari dându-le existență, îi
să și le asigură condițiunile fericirii.

„Nu există alt stat pe fața pământului,
cărui să fi dat naționalităților sale atătea
libertăți și atătea libertăți, ca statul ma-
ghiar, care permite ca naționalitățile să-și
desvolte neîmpedecă școlile, literatura, cul-

tura, care rabdă ca biserica să și-o țină în
limba-le proprie, pe care statul o împărță-
șește încă de sprigin moral și material. Arată
apoi cum Rusia asuprește pe Finlandezi,
Poloni și pe Români din Basarabia, cu toate
aceste încontra Rusiei nu cutezăm nici să
ne arătăm supărați. Arată cum în România
trăiesc peste 50.000 de Unguri, cărora sta-
tul român nu le întretine nici o școală.
Arată ce fac Germanii cu Polonii din Posen,
încât nici religia nu suferă să se propună
în limba poloneză. Trece apoi la pasagele
învinovate și după ce adresează invective
personale acuzaților numindu-i de trădători
de patrie, de agitatori fără suflet, de sedu-
cători de popor termină cu câte-va fraze
bombastice. Nici un stat în Europa nu poate
concura cu Ungaria în privința libertăților și
cine susține că statul acesta ar asupri aici
pe cineva, acela mințește într'un chip mi-
zerabil, acela e un calumniator temerar,
acela ațită fără suflet, acel agită în mod cri-
minal, ori poate acuzații cred statul acesta e
așa de naiv, așa de neputincios, ori prost.
Că pentru fantasmagoriile, pentru planurile
lor întunecate, să permită să concureze în
stat un alt stat de subminare?

Loviți d-lor jurați cu toată asprimea
asupra acestor criminali. Ca și cum în Roma
au fost împușcați de pe stîncă Tarpei tră-
dătorii de patrie, să dovedeți că în statul
maghiar stîncă de Tarpei sunteți D-Voastră.

Apărarea.

Apărarea a început după amiază la 3 ore.
Întăi a luat cuvântul dl. Coriolan Bradiceanu,
apărătorul lui Mihail Gaspar.

— Au ajuns în fine înaintea tribunalului
din Timișoara sămănătorii de zizanie — începe
dl. Bredicianu, citând din articolul din „Te-
mesvári Hirlap” reprodus și de noi. Așa ne
primesc pe noi aici iubii confrăți Timișo-
reni, când trei fruntași de ai noștri vin aici
chamați de dl. procuror și cari chiar de ar
fi greșiți, slavă Domnului, nu-i stearsă încă
în Ungaria libertatea de presă, care să nu-i
apere și atunci. Dar, aceste sunt gentilități
pe lângă atacul cu ciomagul al d-lui pro-
curor, de azi dimineață. Cuvintele d-lui pro-
curor au fost mai potrivite s'agite la ură
naționalitatea maghiară împotriva celei ro-
mâne, decât să dovedească ceva. Dar așa-i
în viață. Cine n'are argumente prinde cio-
magul. Că dl. procuror e total lipsit de cul-
tura politică, asta am observat-o chiar la
început, dar că ciomagul să-l folosească
până n'capăt și la argumentația juridică,
să creadă că aceasta să-l substituie lipsa de
ori-ce cunoștință, la atăta n'am fost pregă-
tit. E greu d-lor jurați a și răspunde cobo-
rându-te la josnicia d-lui procuror, pentru-că
sarcina mea ar fi să-mi apăr clientul, și nu
să dau lecții de loică, istorie, statistică,
politică și la câte toate amestecate de dl. pro-
curor fără nici o competență.

Vorba lui Széchenyi a fost: „Cine are
principiu, trăiască pentru acela, dar mai ales
moară pentru dănsul”. Este în om o sim-
țire ardentă, un foc sacru, pe care dac'am
reusit să-l stingem am nimic omul, nu mai
are acela nici un preț nici pentru societate
nici pentru stat.

Nu așa a vorbit zămislitorii constitu-
ției maghiare, Deák, Széchenyi, Eötvös, ca
și cum vorbește dl. procuror azi. Oamenii
culți și super ori, patrioți înalți, ei au recu-
noscut atunci puterea principiului național
de care s'au străbătut dănsii și în acărui
biruință ei nu puteau avea nici o îndoială.
(Citește din scrierile lui Eötvös cu privire

la limbă). La aceasta Vă atrag atențiunea,
pentru-că numai de limbă e vorba în arti-
colul clientului meu Mihail Gaspar. Trăim
împreună cu Maghiarii. Și istoria cât și es-
periența de toate zilele ne arată că nu este
neam mai tenace, alipindu-se cu mai multă
stăruință la limba sa ca Maghiarul. Ne în-
chinăm lor. Dar deodată îi privim și ca
exemplu cum să ne iubim și să ținem și
noi la limba noastră și nu venim deci să ne
atribuim nouă de crimă, ce pentru D-Voastră
e virtute și să ne numim, pentru-că ne iu-
bim cu atăta ardoare limba, trădători cum
a făcut-o aceasta dl. procuror.

Dl. procuror așa se vede nu e în curat
cu concepțiunea națiunii politice, când o
monopolizează totdeauna pe seama rasei
maghiare. În acea ne cuprindem și noi doar,
d-le procuror. (Discută în mod științific și
istoric chestiunea dreptului de naționalitate).

Azi e tezaur comun principiul acesta
de naționalitate pentru fiecare cetățean al
patriei. A-l persecuta pe acesta ar fi și un
sacrilegiu, pentru-că lui are a-și mulțumi
Ungaria starea-i de azi și neamul unguresc,
că n'a perit.

(Citează din Csemegi, alcătuitorul codu-
lui penal, criteriile agitațiunii). Unde se cu-
prinde în articolele învinovate apostrofări
ori polemică cu națiunea maghiară? Cum vine
dl. procuror să vire în atâtea nomenclature
odată pe Bánffy, Berzeviczy și în fine pe
națiunea maghiară împotriva căreia s'ar fi
agitat naționalitatea valahă! Colegul meu a
protestat azi dimineață împotriva cuvântului
acesta „oláh”. Eu nu mă împedec în acea-
sta. Se știe că noi ne numim de coboritori ai
Romanilor. Ei bine, Ungurii zic altor cobori-
tori, Italianilor „olasz” pe noi ne numesc
„oláh” o singură literă e deci osebirea. Se
vede că și mintea ungurească a inventat d'a-
cea cuvântul, să ne dovedească mai bine
originea romană. Dar eu în aceasta, nu aflu
nimic de dificultat. Voiu folosi și eu, ca dl.
procuror, tot cuvântul „oláh”. Mie nu-mi
strică puțină culoare maghiară. Valahii se n-
cred în mine, poate voiu ajunge așa la ceva.

Nu e destul ca ceva să nu-mi
placă ca aceasta să fie agitație. Aceasta
n'a fost nici odată agitație. Nici ură nu e
concept de penalitate. Ori poate d-voastră,
d-lor jurați, sunteți chamați — așa-și închi-
pue dl. procuror — a hotări asupra proec-
tului Berzeviczy?

Dl. procuror a zis, că libertăți ca în
Ungaria, nu sunt în altă țară sub soare, că
aici nimic nu împedecă libera voință a ce-
tățenilor, că naționalitățile au atătea și atătea
drepturi. D'apoi că proiectul acesta tocmai
confiscă drepturile. În lege e scris, că limba
de propunere a religiunii este cea a respec-
tivei confesiuni. Asta o recunoaște dl. pro-
curor. Dar proiectul acesta zice că e cea
maghiară. Ce agitație face clientul meu în
articolele-le? Zice doar să nu mai dea oamenii
dare ori cătane? Nu. De limbă e vorba, de
o limbă care nu se poate impune cu silă,
căci în chipul acesta ajungem acolo unde a
ajuns pantofarul din Lugoj, care, în urma
ordinațiunei ministeriale și-a pus firmă un-
gurească pe prăvălie, dar de atunci nici un
Român nu-i mai calcă pragul. Dar acum îl
va susține oare guvernul unguresc?

Când milioane a cetățenilor își împlinesc
datorințele lor cetățenești, când episcopii no-
ștri, corpul acesta matur de înalți dignitari
de stat, au suflat adevărată alarmă împotriva
proiectului care atentează la viața sufletească
a milioane de cetățeni, atunci țirii aici pe
un preot inferior și numai că nu i-se cere

decapitarea, căci ferecarea în obezi și aceasta a cerut-o azi dimineață dl procuror.

(la memorandumul episcopatului și citește pasage întregi din el).

Arată, cum M. Sa când în diploma din 1861 a pus în prospect restituția constituționalității maghiare, a pretins, să i-se supună un proiect de lege garantând deplină libertate naționalităților. (Citește apoi textul adresei lui Deák). Acesta a fost textul adresei lui Deák, care cuprinde promisiunile solemne ale naționalității maghiare, și cari sunt de aceea importante, pentru-că atunci aveam 29 de deputați Români în Dietă și nu opt de care vă speriați azi, și cari la stăruința lui Deák, au renunțat a face adresă separată Maiestății sale, pentru-că era nevoie ca adresa să fie oare-cum expresiunea unanimă a țării. Au renunțat Românii pentru-că honorau frățietatea ce li-se oferea și pentru-că bărbații aceia iată de ce vederi erau conduși.

(Citează din vorbirea lui Deák în cheștiunea teatrului maghiar).

Și acum vin la un punct, pe care dl procuror l-a folosit cuaplomb chinuinduse să arate multe binefaceri de cari statul ne împartășește pe noi, bine n'țetes tot din punga noastră. A amintit că 200.000 cor. ajutor primește confesiunea gr. or. dela guvern. Să ne spună însă cât dă pentru opera din Budapesta?

(Citează mai departe din Eötvös și arată cum aproape în consonanță cu dinșii era și Kossuth. Termină cu memorandumul episcopatului, citind la sfârșit profeticile cuvinte din memorandum):

Forța brutală e element distructiv; putere asimilatoare este numai libertatea, egalitatea și iubirea creștinească a deaproapelui. Statul e mare, statul e puternic, interesele lui sunt sante, el poate da și poate lua, dar și mai puternic este adevărul și spiritul timpurilor. Ori-ce s'ar întâmpla, Escelență, Domnule Ministru, biserica noastră și poporul nostru cu credință își va împlini datorițele sale față de patrie, dar limba sa nu o va părăsi, căci scris este despre dânsul, că mai mult își iubește limba decât viața. (Antonius Bonfini)

Să-l mai urmez pe dl procuror pe terenul unde a dus discuția, să dovedească cu legi, cu statistică, libertățile de cari ne bucurăm noi. Zile întregi, de-a rost aș putea să-i însir caz de caz, reducându-l la zero, toate afirmările. Ca să nu zică însă că numai afirm, să-l spun una-două. Și rămân aici aproape, în comitatul dlui procuror. Ne-a citit azi dimineață, că avem dreptul la limbă în administrația comunelor românești. Cu toate acestea nu există comună românească în comitatul Timișorilor, cu limba protocolară românească. Nu. Nu e destul a declara dreptul. Trebuie executat. Poftim a lua articolul de lege din 1868. Așa-m pățit-o cu legea aceasta ca și cănele neamțului, zi de zi ni-s'au ciuntit drepturile ca la cănele coada, să nu ne doară prea tare. Alt exemplu. În Ciacova învățătorii gr.-or. au convocat o adunare. Protopretorul a interzis-o, sub pretext că e nepatriotică. Unde e deci dreptul? Ce folos avem de el? Pe vremea absolutizmului nu erau libertăți. Dar nici închis nu eram. De când ne bucurăm de liberala constituție maghiară, suntem în permanență locuitorii temnițelor din Vaș și Seghedin.

Cu date statistice ne-a arătat dl procuror câte școli avem. Dar este una dl procuror, pe care ne-o susține statul? Și eată ce zice legea. (Citează din legea de naționalități).

Fată de aceasta, a spus că până ce noi Românii avem atâtea școli aici, dar pe cari n'a spus că le susținem din propria-ne sudoare, a zis că statul Român nu susține nici o școală pentru cei 50.000 de Maghiari din Români. Dle procuror, noi, și primind comparația d-tale, suntem 3 milioane și n'avem nici o școală susținută de stat. Eată datele d-tale statistice ce dovedesc. Ei bine, prea depreciez inteligența juraților, către cari te adresezi, când spui grosolanii de acestea.

Incheie pe urmă, cerând achitarea acuzatului.

Măiastra cuvântare a dlui Bredicianu am dat-o numai în frazele pe cari le-am putut prinde în fuga condeiului. Puternica logică și argumentație ne-a înălțat însă inimile nouă Românilor, căți eram de față, ear șovinistii Unguri și Ovrei, scrișneau cel mult din dinți. Pitic formal, s'a făcut bietul procuror, de un cot de nalt și de altfel, cu care se juca uriașul, ca cu o minge.

A urmat apărarea proprie a acuzatului Dr. Stefan Petrovici. N'a vorbit încă nimeni înaintea judecătorilor ungurești cu atâta bărbăție ca și cum a vorbit dl Petrovici — ca acuzat. Sala era îndesată de public. O căldură nesuferită. A fost din cale afară înălțător pentru noi Români, demnitatea la care s'au înălțat acuzații. Regretăm că nu putem da cuvânt de cuvânt, după note stenografice discursul ca să dăm pildă de bărbăție ideală tuturor Românilor.

Colegul meu, dl Brediceanu, a — început Stefan Petrovici — a răsturnat aproape întreg aparatul de intervertiri și nimicuri, pe care a zidit dl procuror o acuză atât de serioasă. Aș putea, să nici nu mai vorbesc și eu, întâiu pentru-că apărarea mea se cuprinde în însuș textul articolului incriminat, pe care dl procuror nici c'a încercat să mai motiveze, a doua pentru-că, cum am zis, mai rămas-a ceva întreg din cea-ce a riscat cu multă temeritate să susțină într-o societate de oameni, cari ori cum, vor fi umblat și la școală.

Totuși fiindcă m'a apostrofat personal, că mi-aș fi călcat și jurământul de avocat și că în articol aș fi afirmat numai, dar am rămas dator cu dovedirea, îmi voi permite pentru scurte câteva cuvinte a vă cere răbdarea.

Cât privește jurământul meu de avocat, observ, că nu-s acuzat aici cu călcarea de jurământ. Și așa, în mod privat îl pot asigura pe dl procuror, că eu nu jurământul, dar nici cuvântul dat, nu mi l-am călcat nici odată. Tot în mod privat, îi resping cu indignare insinuația aceasta temerară. Corect e, permis e, din scaunul ce-l ocupă, care totodată-l și scutește de răspundere, a apela la atătare celor mai josnice instincte, ca să întunece rațiunea și să producă dispoziție dușmănoasă față de noi? Asta e misiunea dlui? Întreb, este chemarea lui numai să acuze construind premise false, apucături și minciuni? Vă întreb pe d-voastră, domnilor jurați, și apelez la sentimentul d-voastră de drept, nu la patriotismul d-voastră, pentru-că patriotismul e o marfă care se vinde, are preț și tare mă 'ndoesc, dacă chipul cum își bate dl procuror peptul cu acest patriotism să nu fie efluxul unor surizătoare speranțe.

Ia în mână legea de naționalități și luând punct de punct, s'adresează mereu procurorului: Îți mai trebuie dovezi? Arată ce ironie e, a vorbi la noi despre libertate de întruniri, când știut este că la noi dreptul acesta este lăsat la discrețiunea solgăbirașilor.

Libertate de presă! Suris merită cuvântul acesta. Dovadă vie a libertății de presă din Ungaria suntem noi pe banca aceasta. Libertatea de presă ne-a adus aici. Întrebați Seghedinul și Vașul, ca să povestească povestea aceasta. Dela constituționalismul ungar încoace am împopulat noi Români temnițele. Da, veți zice, pentru-că agităm. Dar arătați-mi un singur caz, când agitațiunile acestea din presă ar fi avut ceva urmări între Români, ar fi fost cauza vreunor disordini? Nu știți arăta? Vă voi arăta eu agitațiunea presei ovreo-maghiară, cum viețile Românilor, averea lor a fost pusă în primejdii pe urma acestor agitațiuni infame, cum

s'a întâmplat în Arad, Turda, Oradea-mare, etc. Și când a fost tras vre'un ovreu ori maghiar la răspundere pentru agitațiune? Fost-a vre'unul pedepsit? Răspunde d-le procuror.

Dreptul de întrunire? În care țară trăiești dl procuror? E o temeritate ne mai pomeni vorbe despre aceasta ca drept, lăudându-ne cu aceasta. A arătat colegul meu cazul din Cluj. Dacă n'a știut-o dl procuror, i-o spun, că noi Românii de ani de zile e confiscată, poate a ne întruni, nu dreptul căci acesta nu poate confiscă nimeni.

Vorbește despre justiție, despre administrație. Cum Românii sunt scoși din oficiile publice, cine își caută acolo refugiul trebuie să-și părăsească naționalitatea. Arată cum legea de naționalități ca funcționarul să cunoască limba poporului. Dacă sunt străini, să învețe românește.

Procurorul: În statul maghiar...

Dr. Stefan Petrovici: Da, d-le procuror, tracă statul e pentru cetățeni și nu cetățenii. Stat. Aceasta a știut-o și un judecător de tabăre vechi, nu un procuror din vremea noastră. De altfel aceasta o spune legea, nu eu, altădată pești ai d-ta pentru aceasta lege?

Al venit aici cu date statistice să dovedească câte bunătăți face statul poporului românesc, câte școli are? Dar datele d-tale statistice nu dovedesc altceva decât hărnicia și dragănea de cultură a poporului Românesc. Spune-mi câte din miile de școli câte ni-le-ai spus, statul? Nu spui? O spun eu. Nici una. Ce zice legea? (Citește din lege.) Că avem medii, gimnazii, școli comerciale, era mai să tac cu acestea, căci și pe acestea nu cu liberalism maghiar ci urgisitul absolutism striaș ni le-a dat. Absolutism! Epocă de fost scurtă ta durată, pe lângă albulul liberalism maghiar. (Mișcare între Unguri).

Tesaurul nostru cel mai scump d-lor este limba. Mai scumpă ne e aceasta și decât stigarea eventualei culturii și noi vom apăra prețul nu a obezilor, în care a cerut dl procuror să ne ferească, ci chiar cu al furcilor și a spătoarelor. (Mișcare între Unguri)

Drept acea d-lor jurați, eu nict achitare nu o cer dela d-voastră, este treaba conștiinței d-voastră, ce veți răspunde la întrebările

Discursul extrem de bărbătesc al Dr. Petrovici, a produs adincă impresie în public. Șovinistul organ „Temesvarer Zeitung” scriind a doua zi despre proces, iată își spune impresiile:

Poate și-ar fi creat acuzații șanse mai bune, de ar fi răspuns cu altfel de vorbe. Dar cum întâmpla cu totul altcum. Ce mai era de spus prin felul apărării lor au pierdut cu totul. Sebi învinuiri al doilea, Dr. Petrovici, se arăta un fanatic al propagandei naționaliste și răsunările lui nu erau altceva, decât o pledoarie pentru apărarea ideii daco-române. În așa împrejurări pedepsirea celor trei învinuiți fu de neîncuș și sentința cea foarte strictă va întâmpla tot o una mulțumire, fiindcă era ceasul din urmă să se ia măsuri împotriva apucăturilor naționale agitațiunii naționaliste. Dacă domniile vor vedea, că Maghiarii pe lângă toate înșelăturile politice sunt una, când e vorba de apărarea ideii de stat și intereselor culturale maghiare vor perde cheful de a da cu ori-ce prilej la triva Maghiarii.

Dup'aceasta a urmat apărarea dlui Dr. G. Jurca. Calm și foarte demn s'a apărut și dl Jurca. Arată că articolul polemizează cu Băntffy, agitat mult în contra lui și așa crede că Băntffy este un fanat al propagandei naționaliste, că el este primul rind Maghiarii, cei de bun gust. Respectă vătămările bătărilor ale procurorului.

Replica procurorului a fost cu totul îngustă și înghoasă. S'a infuriat încât credea că-i înșelătură și cum nu era decât prefecătorie întreaga-i indignare, a trebuit să ridem cu hohot.

A zis că acuzații sunt toți Daco-Români, zădar neagă, toți sunt membrii ligii, a ligii București, a cărui președinte, senatorul Grădășariu a zis-o la un banchet în Iași, dat în onoarea regelui Carol: „Din coroana Majestății Voastre sește o perla, Ardealul”. Vrea să dovedească că cea-ce a zis dl Petrovici, despre delăturarea mânilor dela funcțiile publice nu e adevărat, pentru acea nu sunt în funcțiile publice Români, pentru-că ar fi respinși, ci pentru-că urăsc alții

statul încă nu merg la funcțiile publice. Cu toate acestea singur un caz. Ministrul de instrucție a trimis să i se trimită lista învățătorilor dintr-un oraș, care n-au minimul de salariu. Au fost provocați toți învățătorii și deși partea cea mai mare avea minimul, nu s'a aflat nici unul care s'o dădea aceasta. Mai bucuros ținește în sărăcie și copiii lor, decât să primească ceva de la stat, mai pentru că să poată trăi pentru fantasmagoria: Daco-România. Își repetă apoi terminologia trădătorilor de patrie, agitatori fără suflet și teroriști sberând ca eșit din fire. S'aibă grijă aceluia care se va deslănțui odată *furor hungaricos* atunci va fi de ei, și de Români, pe toți îi va robi. (Eljen; Eljen! strigau jidovii și ungurii).

A replicat apoi dl Dr. Coriolan Brediceanu, Stefan Petrovici și Dr. Cornel Jurca, mai mult zădărnici decât răspunzând în merit, caraghiosu-procuror.

Verdictul.

După o consfătuire de 1/2 oră și-au făcut verdictul apariția, în al căror nume a comutat verdictul dl Dr. Korniss Géza.

La toate 5 întrebările au răspuns afirmativ jurații, declarând pe dl Mihail Gaspar că a fost condamnat în 2 cazuri de agitație contra naționalității maghiare, pe dl Dr. Stefan Petrovici pentru un caz și pe dl Dr. Cornel Jurca pentru două cazuri de aceeași agitație.

Sentința.

La orele 8 seara a publicat apoi președintele verdictul, prin care sunt condamnați:

Mihail Gaspar la 10 luni temniță de stat și 400 cor. pedeapsă în bani.
Dr. Stefan Petrovici la 6 luni temniță de stat și 200 coroane pedeapsă în bani.

Dr. Cornel Jurca la 8 luni temniță de stat și 400 coroane pedeapsă în bani.

Acuzații au anunțat recurs de nulitate. Așa s'a întâmplat!

«Roata-i — tot roată! Se 'nvârte mereu»!...

Armata română.

Colonelul Constantin Teodorescu — pe care ni-se anunță din București — zilele trecute a ținut o conferință în prezența regelui, a generalilor și a ofițerilor din garnizoana din București, despre organizarea armatei române.

După datele cetite de conferențiar, România în caz de mobilizare pune 400.000 oameni pe picior de războiu, din cele din urmă contingente. La aceasta se mai adaugă 90.000 din rezervele armatei active (30—36 ani) și din miliție (36—46 ani).

România, spesează azi dintre toate statele Europei, mai puțin, pentru armată, pentru că numai 1/6 parte a bugetului se întrebuințează pentru scopurile armatei. România însă e în stare, ca 1/4 a venitelor sale, adică 9 franci de fie-care locuitor să cheltuiască pentru armată și astfel să-și urzească bugetul armatei la 55 milioane lei. În cadrul acestui buget în locul celor 4 corpuri de azi s'ar putea organiza 8 corpuri, o brigadă de cavalerie și în Dobruța o divizie. Organizația aceasta pentru multe investiții, care ar trebui deodată să se facă, s'ar putea face decât după un plan pe care s'ar fi întocmit. Dar ori cât de mari ar fi sacrificiile acestea, acelea ar trebui aduse, ca armata română să se desvolte la acel grad, unde cu privire la statele din juru-i, ar trebui să stea.

După conferință Regele a felicitat călduros pe Teodorescu.

Cum puteți căpăta de lucru?

Cel ce își agonisește pâinea de toate zilele prin munca brațelor sale, cutieră tot satul, ba și locurile învecinate, dacă nu s'a îngrijit încă astăzi iarnă, ca să-și câștige muncă și să încheie contract de lucru pentru vară. Stăpânul înțelept tot așa face: de vreme să îngrijește să aibă lucrătorii pentru timpul potrivit.

Pe unde pământurile de lucrat stau în proporție cu numărul lucrătorilor, dătorul de muncă și lucrătorul ușor să înțeleg și iute să tocmească în privința simbrilor; nu să întâmplă însă tot așa, pe unde sunt mai multe sau mai puține brațe biruitoare să muncască, decât ce e de lucru la fața locului. Pe unde sunt mai mulți lucrători decât prilejul de a găsi destulă muncă pentru dinșii, nici că se poate închipui ceva mai natural, decât că puterea mai multă de lucru să se tragă, unde e muncă de prisos și unde sunt mai puțini lucrători.

Bieții oameni numai cu chiu și vai pot cerceta unde sunt mai puțini lucrători, unde pot găsi destulă muncă; tocmăl împrejurarea asta au folosit-o niște agenți, lingșându-se cu vorbe ademenitoare pe lângă oameni, că ei au să le mijlociască muncă, — în schimb însă din mijlocirea de lucru și-au câștigat bani frumoși, bine înțeles pe spinarea săracilor lucrători.

Ministrul agriculturii însă în timpul din urmă a venit în ajutorul lucrătorilor și a dat poruncă, că în viitor de mijlocirea lucrătorilor au să se îngrijească autoritățile locale. În fiecare comitat să găsească mijlocitori de lucru, numiți din partea autorităților locale, precum și la fiecare notariat cercural în comune mari asemenea sunt mijlocitori de lucru. Datorința lor e să țină seamă, că unde, de câți și ce fel de lucrători e trebuință; mai departe de a se încunoștința unul pe altul, că unde și câți lucrători umblă să-și capete de muncă. Datorința mijlocitorilor de lucru, anume numiți spre acest scop, este însă să inducă în liste numele oamenilor care doresc să aibă de lucru, să-l recomanda dătorilor de lucru și la vreme potrivită să le spună oamenilor unde află prilej bun să capete de lucru; sunt datorii a face ori-că înlesnire la încheierea contractelor de lucru, și — bine însemnați — toate trebuie să le isprăvească fără a cere un ban.

ECONOMIE.

Arad, 21 Aprilie.

Nouă bancă românească. Aflăm, că numărul băncilor române a sporit cu unul: «**AGRICOLA**», instituit de credit și economii în Ecica-română, comitatul torontal, cu un capital social de cor. 70.000. Noul institut își va începe activitatea la 1 Maiu.

«**Agricola**» e unica bancă românească în părțile mijlocii ale comitatului Torontal și deci credem că ea va reprezenta cu căldură interesele economice ale Românilor din centrul comitatului Torontal, care până acuma au dat străinilor un bun contingent de exploatat. Dorim noulă bancă românească să aibă succes și prosperare.

Nou institut de credit românesc. Un grup de fruntași Români din Brașov au hotărât înființarea unui nou institut de credit și economii, societate pe acțiuni sub numele «**Săceleana**», în Cernatu (com. Brașov) cu un capital social de 50.000 cor. împărțit în 1000 de acțiuni à 50 cor. Fondatorii au și emis listele de subscriere, care sunt a se face până la 31 Iulie a. crt. Liste de subscriere s'au trimis aproape la toate băncile românești mai de frunte, unde fie-cine poate semna. În Arad e depusă lista la institutul «**Victoria**».

Funcționarii noului la «Timișana». Direcțiunea institutului «**Timișana**» a angajat doi funcționari noul: pe dl Liviu Magdu, funcționar la «**Victoria**» și Stelian Russu, contabil la «**Agricola**» din Hunedoara.

Comunitatea de avere — scrie «**Economul**» — a luat aceea măsură salutară și vrednică de toată lauda, că la fie-care forestierie, adică în Caransebeș, în Ohaba-bistra în Teregoava, în Bozovici și în Orșova, să se pună temelie unei

școli mari de pomi. În Caransebeș grădina e de 4 jughere și până azi s'au plantat deja 30 de mii de pomi și vin a se planta încă 40 de mii.

Curs de stupărit. În stupăria de stat din Gödöllő în cursul acestui an se vor ține 6 cursuri de stupărit în termeni următorii:

dela 1 Mai până la 21 Mai pentru țărani, delă 22 Mai până la 11 Iunie pentru co-dreni.

dela 15 Iunie până la 28 Iunie pentru preoți.

dela 1 Iulie până la 21 Iulie,

dela 24 Iulie până la 13 August pentru învățătorii populari, în fine

dela 18 August până la 31 August pentru femei.

Scopul acestor cursuri este, că cei-ce participă, să se introducă în cunoștințele teoretice și practice ale stupăritului și să învețe să facă coșniți și lăzi precum și uneltele trebuincioase la stupărit. Participații la aceste cursuri primesc întreținerea gratuită și afară de aceea, care dovedesc în petiția lor, că sunt lipsiți de mijloace și vin din o stațiune a căilor ferate de stat, care cade în zona 7—16, primesc certificat pentru bilet de jumătate preț, valabil pentru trenuri de persoane și mixte. Prețul acestui bilet dimpreună cu speșele de reîntoarcere la sfârșitul cursului li-se restituie. La fiecare curs se primesc câte 20 de ascultători. Cei ce doresc a lucra parte la cursul corespunzător ocupației lor sunt provocați să-și susțină petiția lor, adresată ministrului de agricultură prin autoritățile lor superioare, care țărani și cei de alte ocupații, petiție provăzută cu recomandare din partea antistiei comunale, cel puțin cu o lună înainte de a se începe cursul.

Târgurile de țară în luna Aprilie. (După calendarul nou) Canija turcească 29, Caransebeș 27, 28, 29, Cermieu la Florii, Chichinda mare 24, Crașova 23 și 24, Dobrișin (Debreczen) 24, Gataia 20, Merczidorf (Carani) 20, Moldova veche 21, Nadlac 29, Orczidorf 24, Panciova 22, Perjámos 24, Valea mare Joi înainte de Paști, Vărădia 22, Zorlențul mare 23.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

— Cota oficială pe ziua de 20 April. —

Incheierea la 12 ore:

Grâu pe April (100 clgr.) . . .	17.60—17.62
Secară pe April . . .	14.60—14.62
Ovăș pe April . . .	13.96—13.98
Cucuruz pe Maiu . . .	14.78—14.80
Grâu pe Octombrie . . .	16.48—16.50
Secară pe Octombrie . . .	13.34—13.36
Grâu pe Maiu . . .	11.62—11.64

Incheierea la 5 ore:

Grâu pe April 1905 . . .	17.66—17.68
Secară pe „ . . .	14.60—14.62
Ovăș pe „ . . .	13.98—14.00
Cucuruz pe Maiu . . .	14.74—14.76
Grâu pe Octombrie . . .	16.46—16.48
Secară pe „ . . .	13.34—13.36
Grâu pe Maiu 1905 . . .	11.60—11.62
Cucuruz pe Iulie . . .	—

Piața din Arad.

S'au vândut:	(100 klg.)
280—300 mii metriche grâu cor.	16.00—16.20
180—200 „ „ cucuruz „	15.20—15.40
Semnare nominală: secară:	14.20—14.40
„ „ orz:	14.40—14.60
„ „ ovăș:	13.60—13.80

Piața din Aradul-nou.

S'au vândut:	
300—400 mii metriche grâu cor.	16.20—16.60
200—250 „ „ cucuruz „	15.20—15.30
Semnare nominală: secară . . .	14.00—14.20
„ „ orz:	14.20—14.40
„ „ ovăș:	13.40—13.60

Prețul alcoolului în Arad.

Alcool rafinat în mare . . .	cor. 158.—
„ „ „ mic . . .	„ 160.—
„ brut „ mare . . .	„ 156.—
„ „ „ mic . . .	„ 158.—

Tirgul de porci din Köbanya.

— 20 April —

De prima calitate ungara: Bătrâni grei părechea în greutate peste 400 chgr. 130—131 fil.; bătrâni mijlocii, părechea în greutate 300—400 chgr. — fil.; tineri grei în greutate peste 320 chgr. 136—137 fil.; Calitate sirbească: grei, părechea peste 260 klg. 135—136 fil.; mijlocii părechea 240—290 chgr. greutate 132—133 fil. Ușori până la 240 kgr. 131—132 fil.

POȘTA REDACȚIEI.

Bozovici. In afacerea cu specula de cucuruz, nu ne putem amesteca. — Cât privește așezarea acolo a d-lor Vladone și Chimbir, socotim că domnila dela „Nera“ sunt chemați în primul rând să contribuie.

Arpaș. In primul rând trebuie să lupte și să-și manifeste dorințele fruntașii naționaliști dela D-Voastră.

CARMEN SYLVA

PE DUNĂRE.

15

27 APRILIE — 3 MAIU 1904

(Urmare).

Portul de aci este mare; el cuprinde numai vase mari de-ale tuturor națiunilor; aci sunt docurile de reparație, aci sunt silosurile de cereale ale țării întregi, aci acostează plutele de pe Bistrița și de pe Siret ducând lemne în cel mai mare ferestru din Europa și trunchiuri din pădurea Regelui dela Broșteni, din Moldova de sus, până la Panama. Eu m'am bucurat de plute pentru-că ele îmi aduseră aminte de Rin. Ele nu sunt însă mari și lungi ca cele de pe Rin,

care sunt mânate de câte douăzeci de lopătari ce strigă cârmuind spre dreapta „Hesseland“, iar când o iau spre stânga „Frankreich“. „Hesseland“ „Frankreich“, — de câte-ori n'am auzit eu aceste strigăte! Aici plutele sunt potrivite pentru ape înguste de munte și le conduc doi oameni. Se spune că drumul cu pluta pe Bistrița în jos, prin Toance, este una din călătoriile cele mai frumoase.

Sgomotul dela Galați a întrecut tot ce am auzit înainte; toate sirenele strigau, toate muzicele cântau, toate treascurile trăzneau, toate vapoarele salutau, toate națiile strigau „ura“, în limbile lor sau cel puțin cu pronunțarea lor. Era în adevăr ceva amețitor și totuși voiam să vedem tot, să nu scăpăm nimic în scurtul ceas ce aveam să petrecem aci. Regele n'a voit să înnopteze în acest loc, pentru-că ar fi trebuit să dea un prânz, iar cabina vaporului nostru n'ar fi fost destul de încăpătoare pentru lumea de aci; și așa am plecat mai departe.

Am debarcat într'un loc mic de tot în Dobrogea; la dreptul vorbind era numai o stîncă cu resturile unei fortărețe turcești. O stîncă și câteva sălcii, încoale nimic. Dar' locul era împodobit așa de frumos cu lampioane și toți locuitorii din îndepărtata Isaccea venise încoace drum de aproape 3 kilometri și copii stăteau cântând pe românește imnul național, iar hogașta sta lângă preoții noștri; era un minunat tablou în amurg. Aici ne-au primit mulți veterani, fiindcă acum toți veteranii și familiile lor capătă pământuri în Dobrogea și devin astfel proprietari deplin liberi. Peste tot, în toată Dobrogea ei se arătară cu decorațiile pe pepturi, cu fețele lor asprite de vremuri. Mulți dintre ei au familii numeroase. Mie mi părea foarte ciudat că toți oamenii aceștia sunt atât de bătrâni, deși războiul par'că a fost

ierl. Dar' cei 25 de ani numără ceva, probabil și pentru mine ca și pentru ei; căci și părul meu s'a albit, dar' războiul este încă aproape de inima noastră. Foarte mișcată am fost auzind pe veterani numindu-mă: „Mama noastră bătrână“.

Vaporul se legănă toată noaptea, dus mișcat de valurile Dunărei. Prințesa și cu mine ne sculaserăm de dimineață; dînsa făcuse multe fotografii. M'a fotografiat și pe mine cu hogașii cu veterani, cu copii, în mai multe locuri.

De-odată apără un vapor dela Brăila, cu muzica pe punte, care ne însoți până la Sulina. Era frumos de tot cum se apropia, în revărsatul zorilor, ca în zbor, vaporul decorat cu steaguri și se vedea bucuria oamenilor, că ne-au ajuns cu toată furtuna și valurile mari, ce li-se împotriveau.

Trecurăm pe la un monument ce s'a ridicat unui general rus căzut acolo în războiul Crimeei, și pe la o mănăstire zidită pe locul unde împăratul Nicolae a scăpat de un glonte.

Apoi văzurăm brațul Dunărei, care se desparte aci și apucă spre Rusia. La 10 ore ajunserăm la Tulcea. E un oraș așezat splendid pe o înălțime, cu minaret, biserică rusească și monumentul ce sărbătorește unirea Dobrogei cu România. Noi ne duserăm întâiu în biserică noastră unde corul era surprinzător de frumos. Monumentul este opera unui sculptor român mort de timpuriu; el este extraordinar de frumos: un obelisc, pe o parte un dorobanș și pe cealaltă un vultur imens, ce pare că stă strează la Dunăre.

(Va urma.)

Redactor responsabil: Sever Boeu.

Editor-proprietar: George Nichin.

Tipografia G. Nichin

din =
Arad

Fiind arangeată din nou, cu literele cele mai moderne, se angajiază a executa ori-ce lucrare atingătoare de arta tipografică, cu prețuri foarte moderate. Execuție artistică. — Serviciu prompt și curat.

Hotel „Palatin“

Am onoare a aduce la cunoștința Onor. Public Român, că cu 1 Maiu a. c. am luat în arindă vechiul hotel din Arad

„PALATIN“

Luându-l în primire, am restaurat în modul cel mai elegant hotelul, restaurațiunea și am fixat prețuri cât se poate mai moderate pentru odăi, voind în chipul acesta să atrag întreg publicul românesc. Mâncările vor fi cele mai gustoase, de casă, și vinuri voi servi cele mai escelente — vin Miniș din podgoriile Aradului, roșu, și vinuri de Măderat. Escelentă bere de Schwehrt. Grădina de vară foarte frumoasă.

Ca Român, apelez la întreg publicul nostru îndeosebi la d-nii avocați, preoți, învățători și alții, ca luând în considerare jertfele ce voi face ca în localitatea mea să se bucure de cea mai largă comoditate, curățenie, vîptualii și beuturi din cele mai escelente, să bine-voiască a-mi acorda binevoitorul lor sprijin.

Cu toată stima

ATANASIU I. PAȘCA

Asigurați-vă contra griudinei: cucuruzul, grăul, secara, ovăzul și toate plantele economice!

Asigurați-vă: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală în Arad.
A BANCII GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSYLVANIA“

primesc oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichș, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal și le efectuează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen flos, rente, zestre pentru fete, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 60—500 cor. se plătesc la moment în ziua morții întimplare;
2. În ramul fecului: elidiri de tot felul, mobilă, mărfuri, produse de câmp ș. a.;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, receptivitate ș. a. prin spargere;
4. Contra griudinei: grău, secară, orz, cucuruz, ovăș, viță (vinea), plante industriale: cână-pă, in, hînz, tutunuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agențurile noastre locale și cercuare mai în fiesce-care comună și direct prin

Agentura principală „Transsylvania“ în Arad.

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 399.

423 — 68

Asigurați-vă contra furturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

IMPTABIL

diplomat,
cu calificăție
superioară, cu
praxă de bancă
cu cauțiune, — caută post la o
ră românească. Informații sub:
m a n u l " Temesvár-Gyárvaros,
Pacsirta u. 15^b

CAUTĂ

un *asistent de farmacie* diplomat sau nediplomat, pre-
și un *practicant*, care a absolvat
cursuri gimnaziale; se cere cunoștința lim-
b: română, germană și maghiară. Ofer-
la adresa: **Apotecarul NÉMET,**
Temesvár.

ANUNȚ.

Comandăm cu căldură atelierul de tăm-
ne, sculptorie și strugărie al firmei:

Ion Cotîrlă și fiul 568

Oravița, în care se confecționează
le, strane, jeturi, chivoturi, răpizi și
felul de utenzilii bisericesti cu prețuri
erate și pe lângă garanția desăvârșită.

Pe masa fie-cărui cetățean trebuie să aibă loc
apa de izvor acido-carbonică naturală
Maros Solymosi

și astfel, pe lângă neînsemnat câștig, pondul
se pune pe mare circulație. » **Apa de is-
vor acido-carbonică naturală Maros**
Solymosi se va putea căpăta cu prețuri
reduse de acum înainte la următorii co-
mercianți, apoi în prăvălii de coloniale și
băcării:

1/2	1	2	litrii
11	16	24	fileri

fără sticlă, care, de se aduce îndărăt, se
restitue prețul. Se poate căpăta la domnii
Fejér Gyula, Diirr Gusztáv, Lázár Gyula,
Karácsonyi Antal, Hoffmann Iózsef. Da-
niel Lajos, Lóos E. és Tsa, Weisz David,
Sauer Adolf, Rothstein Moor.

DEPOSIT PRINCIPAL:

PESTERNÁK SALAMON

BOCZKÓ-utca, 9. szám.

de unde se trimite acasă numai câte cinci
sticle cel puțin. Comandele din provincie
se efectuează per ladă.

Atențiune!

Dacă dorești ghete bune, eștine și fine
atunci le cumpără din prăvălia de ghete
pentru dame și domni a lui **Brecska**
Károly de pe piața Arpád Nr. 5 (edifi-
ciul bisericii izraelite) unde comanda se
efectuează mai punctual.

Se pot căpăta totfelul de ghete con-
fecționate în atelierul meu. Rog binevoi-
torul concurs al onoratului public, cu de-
osebită stimă

Brecska Károly

516

pantofar.

Igaz
Sándor

382

ciasornicar și giuvaergiu.

— **A R A D, Piața Libertății** —
lângă edificiul teatrului vechiu.

Aur și argint călcat cumpără p. prețul
cel mai mare de zi, ori schimbă pentru
alte obiecte de aur și argint.

Reclama e sufletul comerțului!

POMPE DE VIN

reg. ung. priv. și țevi de gumi calitatea cea mai bună.

Din cilindrul pompei se scurge vinul până la cel din urmă
rop, iar sâmburul de struguri, coaja și alte părți necurate se
departază numai de cât, prin asta pompa nu se strică și nici
ul nu se poate strica. Pentru funcționarea pompei se dă o
garanție pe 3 ani (reparație gratuită).

PUMPE DE FOC 253

ventiluri rotunde. Pentru comune foarte potrivite, de oare ce
ntrebuințarea de apă nesiposă orî murdă nu abzie serviciul
pentru funcționarea regulată a mașinei se primește garanție pe
ani (reparare gratuită). Șurube potrivite unitare și țevi de
apă din launtru caștuite cu gumi cu prețurile cele mai ieftine.

Fântâni cu țevile trebuincioase în preț de fabrică.

HÖNIG OTTO

fabricator de pompe reg. ung. priv.

Arad, Rákóczy-utca 27.

Stropitori de vie se primesc spre reparare.

Nr. Telefonului 10.

348

— **Edificiul teatrului.** —

Toate novitățile pentru sezonul de toamnă
și de iarnă au sosit deja.

Isvorul cel mai ieftin de cumpărare.

Ștofele, barchetele, mătásurile, pânzele,
covoarele, perdelele și așternuturile cele mai
frumoase și de calitatea cea mai excelentă, și
tot felul de decoruri și articoli.

În provincie se trimite franco modele.

La comanda de peste 10 cor. trimiterea se
face francat.

HOFFMANN SANDOR, Arad

(Edificiul teatrului).

Imprumuturi de bani cu amortisație pe timp de

15, 20, 25, 30, 40, 50 și 65 ani

cu procente 4%

Și și alte ipotece pe moșii și edificii până la cel mai ridicat preț
al valorii efectueșce :

Herzog Sándor

(fost oficiant de bancă)

Arad, Strada Ioan Weitzer, 15.

Tot acolo sunt de vânzare sub prețurile cele mai favorabile casele următoare: în Lipót-u. 7, Pöltenberg-u. 20, Kapa-u. 7a, Borona-u. 40, Koszoru-u. 20, Borju-u. 8, Edelspacher-u. 9.